

Sygn. akt VI ACa 5/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 maja 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: Sędzia SA Urszula Wiercińska

Sędzia SA Aleksandra Kempczyńska (spr.)

Sędzia SO (del.) Ewa Harasimiuk

Protokolant: sekretarz sądowy Paulina Czajka

po rozpoznaniu w dniu 27 kwietnia 2017 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Bank (...) Spółka Akcyjna w W.

przeciwko Skarbowi Państwa - (...)

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 8 października 2015 r., sygn. akt XXV C 1287/12

1. oddala apelację;

2. zasądza od (...) Bank (...) Spółka Akcyjna w W. na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kwotę 5.400 zł (pięć tysięcy czterysta złotych) tytułem zwrotu zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt VI ACa 5/16

UZASADNIENIE

Powód (...) Bank (...) S.A. G., którego następcą prawnym w toku procesu stał się powód - (...) Bank (...) S.A. w W. wnosił przeciwko pozwanemu Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez (...) o zapłatę kwoty 20.318.172,59 zł z tytułu cesji wierzytelności na zabezpieczenie z dnia 16 maja 2011 r., a wynikającej z Przejściowego Świadczenia Płatności nr (...) oraz o zasądzenie kosztów procesu.

Pozwany Skarb Państwa reprezentowany przez (...) (zwany dalej „Pozwanym” lub (...)) wnosił o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa zgodnie z art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa (Dz. U. Nr 166, poz. 1417 ze zm.) kosztów zastępstwa procesowego w wysokości dwukrotnej stawki minimalnej określonej w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

W odpowiedzi na pozew pozwany podniósł, że z kompletnych dokumentów cesji wynika, iż przelew wierzytelności nie naruszał praw (...) wynikających z Kontraktu, wykonywanych zgodnie z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa. Bank aprobując zmiany w dokumentach, dotyczących cesji, zaproponowane przez (...) wyraził zgodę na podnoszenie wobec niego przez (...) także dalej idących zarzutów niż określone w art. 513 k.c.

Wobec tego pozwany (...) był uprawniony do żądania potrącenia lub pomniejszenia ustalonych jedynie przejściowo częściowych płatności na rzecz Wykonawcy (choćby były już wymagalne) o przysługujące (...) wobec Wykonawcy wierzytelności np.: z tytułu kar umownych, zaspokojenia przez (...) żądań podwykonawców lub z tytułu innych kosztów poniesionych w związku z realizacją Kontraktu, nawet jeżeli powstały one lub stały się wymagalne później niż przejściowe należności Wykonawcy. Pozwany uzależnił w zgodzie na cesję dokonywanie płatności na rzecz Banku od przedstawienia przez Wykonawcę dowodów uiszczenia należnego podwykonawcom wynagrodzenia za roboty, których dana płatność Banku miała dotyczyć.

Niezależnie od tego, w związku z odstąpieniem w dniu 6 września 2012 r. przez (...) od Umowy zawartej z Wykonawcą robót drogowych z przyczyn leżących po stronie Wykonawcy, pozwany był uprawniony do wstrzymania wszelkich płatności na rzecz Wykonawcy do czasu końcowego rozliczenia i ustalenia salda wzajemnych roszczeń stron Kontraktu. Do dnia złożenia odpowiedzi na pozew nie zamknięto końcowego rozliczania Kontraktu.

Pozwany podtrzymał zgłoszony w piśmie z dnia 19 listopada 2014 r. zarzut potrącenia dokonanego przez (...) pismem z dnia 18 listopada 2014 r. wobec (...) Bank (...) Spółka Akcyjna służącej pozwanemu wierzytelności w kwocie 20.404.746,67 zł wobec Konsorcjum firm Wykonawców kontraktu - (...) S.A., (...) S.A., (...) S.A., (...) oraz (...), wynikającej z Umowy z dnia 17 czerwca 2010 r. Nr (...), z tytułu kar umownych oraz roszczeń regresowych, z wierzytelnością w kwocie 20.318.172,59 zł Banku, objętą niniejszym postępowaniem.

Wyrokiem z dnia 8 października 2015 r. Sąd Okręgowy w Warszawie powództwo oddalił i zasądził od (...) Bank (...) Spółka Akcyjna w W. na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa w W. kwotę 14.400 złotych z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa procesowego oraz kwotę 314 złotych z tytułu zwrotu wydatków.

Podstawą rozstrzygnięcia były następujące ustalenia faktyczne i ich ocena prawna:

Przedmiotem pozwu jest żądanie powodowego Banku zapłaty przez (...) kwoty 20.318.172,59 zł z tytułu Przejściowego Świadczenia Płatności nr (...). Roszczenie to powód wywodzi z Umowy cesji wierzytelności na zabezpieczenie z dnia 16 maja 2011 r., zawartej przez pierwotnego powoda w sprawie (...) Bank (...) S.A. z Konsorcjum kilku firm: (...) S.A., (...) S.A., (...) S.A., (...) oraz (...) (zwani „Wykonawcą”).

Umowa cesji obejmowała przyszłe wierzytelności Konsorcjum wobec pozwanego (...) z tytułu zawartej w dniu 17 czerwca 2010 r. umowy Nr (...), której przedmiotem była „Budowa Autostrady (...), Odcinek (...): B.-K. od km 186+348 do km 215+850”.

Kontrakt łączący (...) i Konsorcjum na podstawie zawartej Umowy obejmował oprócz samej Umowy także Szczególne Warunki Kontraktu oraz Warunki Kontraktu na budowę dla robót budowlanych i inżynierskich projektowanych przez zamawiającego (tłumaczenie pierwszego wydania (...)).

Ponadto Kontrakt obejmował Ofertę Wykonawcy z dnia 22 marca 2010 r. wraz z Formularzem 2.1 stanowiącym Załącznik do Oferty – Dane Kontraktowe.

Postanowienia Umowy cesji oraz zarzuty przysługujące (...) jako dłużnikowi wobec powodowego Banku - jako cesjonariusza Sąd przedstawił w kontekście wszystkich okoliczności zawarcia przez Bank i Konsorcjum Umowy cesji oraz wyrażenia przez (...) zgody na cesję.

Zgodnie z Subklauzulą 1.7 Warunków Kontraktu Wykonawca nie mógł bez pisemnej zgody (...), pod rygorem nieważności, dokonać cesji wierzytelności wynikających z Kontraktu na osoby trzecie.

W związku z tym w marcu 2011 r. Lider Konsorcjum – (...) S.A. zwrócił się do (...) z prośbą o wyrażenie zgody na przelanie na Bank wierzytelności, wynikających z realizacji Kontraktu na zabezpieczenie Umów kredytowych, zawartych z powodowym bankiem.

Wraz z prośbą (...) otrzymał do uzgodnienia i akceptacji wzory Oświadczenia, dotyczącego wyrażenia zgody na cesję oraz Umowy cesji wierzytelności na zabezpieczenie. Przedłożone druki różniły się zasadniczo od dokumentów podpisanych ostatecznie w dniu 16 maja 2011 r. W szczególności (...) zażądał dodania na końcu treści formularza Oświadczenia, dotyczącego wyrażenia zgody na cesję następującego akapitu: „Skarb Państwa ... oświadcza również, iż płatności ... będą przekazywane ... po spełnieniu wszystkich wymogów dla płatności z tej umowy wynikających, a w szczególności po przedstawieniu przez Cedentów przed otrzymaniem płatności dowodów uiszczenia należnego podwykonawcom wynagrodzenia za roboty, których płatność na rzecz Partnera Konsorcjum dotyczy”

We wzorze Umowy cesji wierzytelności na zabezpieczenie pozwany (...) także dodał § 2 i nowe ustępy 4 - 6 oraz stosowne zastrzeżenia w ustępach 1 - 2, nowy ust. 5 § 2 stanowił, że „przelew wierzytelności jest dokonywany z zastrzeżeniem, że wynikające z Kontraktu prawa Dłużnika, takie jak prawo potrącenia i pomniejszenia przez Inżyniera Kontraktu rzeczywistej płatności, nie zostaną niniejszą cesją naruszone i będą wykonywane zgodnie powszechnie obowiązującymi przepisami prawa”. Takie samo zastrzeżenie jak w § 2 ust. 5 wzoru Umowy cesji wierzytelności na zabezpieczenie zostało dodane na druku Potwierdzenia dłużnika wierzytelności.

Na wprowadzenie zaproponowanych przez (...) zmian powodowy Bank wyraził zgodę, akceptując nowe wzory dokumentów. Z tych dokumentów wynika, iż (...) wyraził zgodę na zawarcie Umowy cesji **wyłącznie z zastrzeżeniem**, że nie będzie ona naruszać przysługujących mu szczególnych uprawnień, związanych z rozliczaniem Kontraktu, w szczególności praw do potrąceń oraz pomniejszeń rzeczywistych płatności, jak i do monitorowania rozliczeń Wykonawcy z podwykonawcami.

Akceptując zaproponowane przez (...) zmiany dokumentów dotyczących cesji, Bank zgodził się respektować podnoszone wobec niego jako cesjonariusza przez (...) jako dłużnika zarzuty związane z rozliczaniem Kontraktu, które będą mogły mieć wpływ na wysokość wierzytelności przelanych na Bank.

Sąd przedstawił także w stanie faktycznym zasadnicze postanowienia Warunków Kontraktu, dotyczące rozliczania Kontraktu i związane z tym uprawnienia (...) oraz uchybienia Wykonawcy przy realizacji Kontraktu, mające wpływ na powstanie roszczeń pieniężnych (...) wobec Wykonawcy. Uchybienia te doprowadziły (...) do odstąpienia od Umowy z przyczyn leżących po stronie Wykonawcy, wstrzymania wszelkich płatności oraz natychmiastowego końcowego rozliczenia Kontraktu.

Wykonawca rozpoczął roboty w dniu 14 lipca 2010 r. Zgodnie z Umową prace miały zostać zakończone do dnia 14 września 2012 r.

W trakcie realizacji pozwany zwrócił Wykonawcy uwagi na temat szeregu uchybień. W ocenie pozwanego Wykonawca nie zadbał o właściwą organizację robót. Nie zapewnił profesjonalnego personelu oraz sprzętu własnego, jak i podwykonawców i to w liczbie pozwalającej na odpowiedni postęp robót. Doprowadziło to do opóźnień z wykonywaniem zarówno formalnych obowiązków kontraktowych, jak i samych prac. Przykładowo, Wykonawca nie przedkładał uaktualnionych harmonogramów robót (Subklauzula 8.3 i 8.6 Warunków Kontraktu). Nie zrealizował również wymaganej minimalnej ilości wykonania (tzw. kamień milowy) w ustalonym w Załączniku do oferty terminie (Subklauzula 8.13 Warunków Kontraktu).

Ponadto, co najmniej od wiosny 2012 r. Wykonawca dopuścił do znacznych zaległości płatniczych wobec podwykonawców, dostawców i usługodawców, w następstwie czego podwykonawcy opuszczali plac budowy i brak było płynności w dostawach niezbędnych materiałów. Przy czym zaległości te ujawniały się z pewnym opóźnieniem i stopniowo wraz ze zgłaszaniem ich do (...) przez samych zainteresowanych, przez co ich łączna kwota stale rosła.

Latem 2012 r. trzy spośród pięciu spółek tworzących Konsorcjum ogłosiły upadłość: (...) S.A., (...) S.A. oraz (...) S.A.

W sierpniu 2012 r. syndyk masy upadłości (...) S.A. odstąpił od Umowy.

Inżynier kontraktu wielokrotnie zgłaszał wobec Wykonawcy zastrzeżenia zarówno co do zakresu, jak i sposobu wykonywania prac, dając mu m.in. tzw. wezwania do poprawienia w trybie Subklauzuli 15.1 Warunków Kontraktu.

W rezultacie latem 2012 r. zaawansowanie rzeczowe robót wyniosło zaledwie ok. 50%, a zaawansowanie finansowe stanowiło jedynie ok. 48% zaakceptowanej ceny kontraktowej (ujętej w Umowie) przy upływie ok. 90% czasu na realizację prac.

W opisanych okolicznościach pismem z dnia 6 września 2012 r. (...) powiadomił Wykonawcę o odstąpieniu od Kontraktu na podstawie Subklauzuli 15.2 (a), (b), (c), (e) Warunków Kontraktu z przyczyn leżących po stronie Wykonawcy. Jednocześnie (...) zaznaczył, że odstąpienie to nie ogranicza innych praw (...), wynikających z Kontraktu lub innego tytułu.

Mając na względzie Subklauzulę 15.4 w związku z 4.4 i 8.7 Warunków Kontraktu (...) zastrzegł, że jest uprawniony w szczególności do:

- obciążenia Wykonawcy karą umowną w wysokości 10 % zaakceptowanej kwoty kontraktowej,
- obciążenia Wykonawcy innymi karami umownymi,
- żądania odszkodowania uzupełniającego, przenoszącego wysokość kar umownych do wysokości poniesionej szkody,
- wstrzymania dalszej płatności na rzecz Wykonawcy, aż zostaną ustalone koszty realizacji, ukończenia i usunięcia wszelkich wad, odszkodowanie umowne za opóźnienie w ukończeniu, wszelkie koszty poniesione przez (...),
- odzyskania od Wykonawcy wszelkich strat poniesionych przez (...), ściągnięcia należnego mu odszkodowania oraz dodatkowych kosztów ukończenia robót, po uwzględnieniu jakiegokolwiek sumy należnej Wykonawcy według Subklauzuli 15.3 Warunków Kontraktu, a po odzyskaniu takich strat, oraz ściągnięciu odszkodowań oraz dodatkowych kosztów, (...) wypłaci saldo Wykonawcy,
- odliczenia kwoty kary od każdej płatności należnej lub jaka będzie należeć się od Wykonawcy.

Następnie, zgodnie z Subklauzulą 15.2 Warunków Kontraktu, w piśmie z dnia 21 września 2012 r. (...) złożył oświadczenie, iż zgodnie z treścią w/w powiadomienia odstępuje od Umowy, zastrzegając że to oświadczenie nie ogranicza jego praw wynikających z powiadomienia z dnia 6 września 2012 r.

Prace realizowane w ramach Kontraktu były rozliczane zgodnie z Klauzulą 14 Warunków Kontraktu.

Stosownie do Subklauzuli 14.3 Warunków Kontraktu po zakończeniu każdego miesiąca Wykonawca był zobowiązany przedkładać Inżynierowi szczegółowe rozliczenie. Powinno ono obejmować m.in. szacunkową kontraktową wartość robót zrealizowanych do końca danego miesiąca.

Następnie zgodnie z Subklauzulą 14.6 Warunków Kontraktu Inżynier wystawiał (...) Przejściowe Świadczenie Płatności (zwane dalej „PSP”), podając kwotę, którą Inżynier określa jako sprawiedliwie należną. Co istotne, jeżeli jakkolwiek dostarczona rzecz lub wykonana praca nie byłaby zgodna z Kontraktem, to Inżynier mógł wstrzymać kwotę równowartości kosztu naprawy lub wymiany, aż do czasu ich ukończenia.

Analogicznie, jeżeli Wykonawca nie wykonałby jakiegokolwiek pracy lub zobowiązania zgodnie z Kontraktem i zostałby o tym powiadomiony przez Inżyniera, to byłby on uprawniony wstrzymać wartość tej pracy lub zobowiązania, aż do czasu ich wykonania.

Zgodnie z Subklauzulą 14.7 Warunków Kontraktu Wykonawca wystawiał fakturę VAT w terminie 7 dni od wystawienia PŚP za dany miesiąc z 49 - dniowym terminem płatności od daty dostarczenia faktury do (...).

Zgodnie z Subklauzulą 14.6 Warunków Kontraktu „Inżynier będzie mógł w jakimkolwiek Świadectwie Płatności dokonać jakiegokolwiek poprawki lub modyfikacji, która powinna być właściwie być dokonana w jakimkolwiek uprzednim Świadectwie Płatności”. Zgodnie z Subklauzulą 11.9 Warunków Kontraktu „wykonywanie zobowiązań Wykonawcy nie będzie uważane za ukończone do czasu aż Inżynier wystawi Wykonawcy Świadectwo Wykonania”, „będzie się uważało, że tylko Świadectwo Wykonania stanowi akceptację robót”. W myśl Subklauzuli 14.6 kontraktu Przejściowe Świadectwo Płatności było podstawą do przejściowego, częściowego rozliczenia wynagrodzenia Wykonawcy na poczet wynagrodzenia końcowego, należnego mu po końcowym odbiorze przez (...) przedmiotu Kontraktu.

Charakter finalny powinno mieć dopiero Ostateczne Świadectwo Płatności wystawiane przez Inżyniera na podstawie Rozliczenia Ostatecznego przedłożonego przez Wykonawcę po otrzymaniu Świadectwa Wykonania (Subklauzula 14.11 Warunków Kontraktu). Ostateczne Świadectwo Płatności powinno podawać kwotę, która jest ostatecznie należna Wykonawcy oraz saldo należne Wykonawcy od (...) lub (...) od Wykonawcy po uwzględnieniu wszystkich kwot uprzednio zapłaconych przez (...) oraz wszystkich sum, do których był on uprawniony (Subklauzula 14.13 Warunków Kontraktu).

Dopuszczalność dokonywania w kolejnych PŚP poprawek lub modyfikacji uprzednich PŚP zgodnie z Subklauzulą 14.6 Warunków Kontraktu odpowiadało zastrzeżonemu w Umowie cesji oraz Potwierdzeniu dłużnika cesji prawu potrącania i pomniejszania przez Inżyniera Kontraktu rzeczywistych płatności.

Do odstąpienia przez (...) od Umowy Inżynier wystawił łącznie 19 PŚP. Na ich podstawie Wykonawca przedstawił (...) dziewiętnaście faktur do zapłaty. Nie została uregulowana przez pozwanego tylko należność z tytułu PŚP nr 19.

Powolywane w pozwie PŚP nr (...) za okres rozliczeniowy 21 marca 2012 - 20 kwietnia 2012 r. Inżynier wystawił w dniu 18 maja 2012 r. Na jego podstawie Wykonawca wystawił dla (...) fakturę. Z tego tytułu (...) uiścił w dniu 19 czerwca 2012 r. w związku z Umową cesji na wskazane przez Bank konto kwotę 16.557.451,52 zł (brutto).

Kolejne - powolywane w pozwie - PŚP nr (...) za okres rozliczeniowy 21 kwietnia 2012 - 22 maja 2012 r. Inżynier wystawił w dniu 18 czerwca 2012 r. Na jego podstawie Wykonawca przedłożył w dniu 25 czerwca 2012 r. (...) dwie faktury w wysokości: 14.681.432,14 zł. (brutto) oraz 5.636.740,45 zł. (brutto) (łącznie 20.318.172,59 zł.) z terminem płatności do dnia 13 sierpnia 2012 r. Zapłaty w/w kwoty domaga się powód w niniejszym postępowaniu

Pozwany (...) powstrzymał się z zapłatą faktury z tytułu PŚP nr (...), ponieważ Wykonawca nie przedstawiał dowodów uiszczenia należnego podwykonawcom wynagrodzenia za roboty, których płatność dotyczyła. Wobec narastających wielomilionowych zaległości płatniczych Wykonawcy wobec podwykonawców (...) liczył się z tym, że będzie musiał zapłacić im nieuiszczone przez Wykonawcę wynagrodzenia. Wówczas służyłoby (...) roszczenie regresowe wobec Wykonawcy na podstawie Subklauzuli 4.4 Warunków Kontraktu. Istniały też uzasadnione wątpliwości odnośnie do uprawnionego do zapłaty w/w faktur. Spółki Konsorcjum, będące w upadłości sygnalizowały bowiem, że część należności, wynikających z w/w faktur należy do masy upadłości tychże spółek, a nie Banku.

Niezależnie od tego, w związku z odstąpieniem przez pozwanego (...) od Umowy był on uprawniony na podstawie Subklauzuli 15.4 Warunków Kontraktu do powstrzymania się z wszelkimi płatnościami z tytułu wykonania Kontraktu, w tym również faktury z tytułu PŚP nr (...), do czasu ostatecznego rozliczenia Kontraktu

Do dnia złożenia odpowiedzi na pozew Wykonawca został wezwany do zapłaty następujących kar umownych:

- za przekroczenie przez Wykonawcę terminu przedłożenia skorygowanego harmonogramu (Subklauzula 8.7 (d) Warunków Kontraktu) w wysokości 216.000 zł,

- za niewykonanie przez Wykonawcę wymaganej minimalnej ilości wykonania (tzw. kamień milowy) w terminie ustalonym w Załączniku do oferty (Subklauzula 8.7 (c) Warunków Kontraktu) w wysokości 5.789.601,99 zł,

- z tytułu odstąpienia przez (...) od Kontraktu z przyczyn leżących po stronie Wykonawcy (Subklauzula 8.7 (d) Warunków Kontraktu) w wysokości 10 % zaakceptowanej kwoty kontraktowej, tj. 86.411.973,47 zł.

Dla wzajemnych rozliczeń mają znaczenie roszczenia regresowe (...) wobec Wykonawcy z tytułu zaspokojenia żądań podwykonawców o zapłatę wynagrodzenia. Od wiosny 2012 r. Wykonawca dopuścił do znacznych zaległości płatniczych wobec podwykonawców, dostawców i usługodawców. Zaległości te ujawniały się z pewnym opóźnieniem i stopniowo wraz ze zgłaszaniem ich do (...) przez samych zainteresowanych, przez co ich łączna kwota stale rosła.

Na podstawie art. 647¹ § 5 k.c. (...) jako Zamawiający jest solidarnie odpowiedzialny z Wykonawcą za zapłatę wynagrodzenia podwykonawcom. Zgodnie z Subklauzulą 4.4 Warunków Kontraktu w zw. z art. 376 § 1 k.c. (...) po zapłaceniu należności bezpośrednio podwykonawcy jest uprawniony do potrącenia kwoty równej tej należności z wierzytelności Wykonawcy względem (...). Z wycień (...) wynika, że Wykonawca zalegał wobec podwykonawców z zapłatą co najmniej kwoty 35.389.492,39 zł. oraz 86.663,81 euro. Kwota zaległości oraz lista poszkodowanych przedsiębiorców nie jest ostateczna.

Z chwilą odstąpienia przez (...) od Umowy z przyczyn leżących po stronie Wykonawcy, (...) był uprawniony na podstawie Subklauzuli 15.4 Warunków Kontraktu do wstrzymania wszelkich płatności, w tym z tytułu PŚP nr (...), do czasu ustalenia całkowitych kosztów realizacji, ukończenia i usunięcia wszelkich wad, odszkodowania umownego za opóźnienie oraz wszelkich innych kosztów poniesionych przez (...).

Niezwłocznie po odstąpieniu przez (...) od Umowy, zgodnie z Subklauzulą 15.3 Warunków Kontraktu Inżynier przystąpił do wyceny robót w celu uzgodnienia lub określenia wartości robót, dóbr i dokumentów Wykonawcy oraz wszelkich innych sum należnych mu za pracę wykonaną zgodnie z Kontraktem. Rozliczenie będzie uwzględniać również wszelkie należne (...) kwoty, do których naliczenia jest on uprawniony na podstawie Subklauzuli 15.4 w zw. z 4.4 i 8.7 Warunków Kontraktu, a o czym uprzedził on Wykonawcę w swym powiadomieniu o odstąpieniu z dnia 6 września 2012 r.

Sąd oddalił wniosek dowodowy powoda o dopuszczenie dowodu z dokumentów, znajdujących się w aktach sprawy o sygn. XXV C 911/13, dotyczącej sporu między wykonawcami spornej umowy a pozwanym Skarbem Państwa, gdzie pozwany wystąpił z powództwem wzajemnym, domagając się zapłaty kar umownych z tytułu odstąpienia od umowy. Przedmiotem tego postępowania nie są bowiem wierzytelności objęte złożonym wobec banku oświadczeniem o potrąceniu z dnia 18 listopada 2014 r. z tytułu kar umownych za niezłożenie skorygowanego Harmonogramu oraz za niewykonanie Kamienia Milowego w terminie kontraktowym ani należności z tytułu zaspokojenia przez (...) podwykonawców, dostawców i usługodawców. Badana w tamtym procesie kwestia skuteczności odstąpienia (...) względnie Wykonawcy od umowy nie ma zdaniem Sądu znaczenia prejudycjalnego dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, szczególnie w zakresie oceny skuteczności dokonanego przez pozwanego potrącenia. Należności pozwanego Skarbu Państwa wobec Wykonawcy objęte potrąceniem powstały niezależnie od odstąpienia od umowy, a potrącenie było dopuszczalne zarówno w czasie trwania kontraktu jak i na wypadek odstąpienia od umowy przez którąkolwiek ze stron.

W ocenie Sądu Okręgowego żądanie powoda zapłaty kwoty 20.318.172,59 zł z tytułu Przejściowego Świadczenia Płatności nr (...) nie zasługiwało na uwzględnienie i powództwo zostało w całości oddalone.

Sąd wskazał, że dla oceny, że powództwo jest niezasadne, istotne znaczenie mają:

- okoliczności zawarcia przez Bank i Wykonawcę Umowy cesji oraz wyrażenia przez (...) zgody na cesję,

- postanowienia dokumentów, dotyczących cesji oraz zarzuty przysługujące (...) jako dłużnikowi z Kontraktu wobec Banku jako cesjonariusza,
- ustalone przez (...) i Wykonawcę w Kontrakcie zasady płatności za roboty,
- całościowe końcowe rozliczenie Kontraktu, które będzie uwzględniało saldo wzajemnych roszczeń stron Kontraktu,
- uchybienia Wykonawcy przy wykonywaniu Kontraktu, zwłaszcza jego opóźnienia z robotami oraz zaległości płatnicze wobec podwykonawców,
- odstąpienie Zamawiającego (...) od Kontraktu z przyczyn leżących po stronie Wykonawcy ze skutkiem wstrzymania przez (...) dotychczasowych płatności do czasu końcowego rozliczenia Kontraktu.

Sąd wskazał, że postanowienia Warunków Kontraktu dotyczące rozliczeń są zgodne z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa, w szczególności z art. 647 i 654 k.c., jak również z art. 483 - 484, 471, 647¹ § 5 w zw. z 376 § 1 oraz 498 i n. k.c.

Z art. 647 k.c. wynika, iż roszczenie wykonawcy o zapłatę przez inwestora wynagrodzenia ustalonego w umowie o roboty budowlane staje się co do zasady wymagalne po dokonaniu przez niego odbioru obiektu. Z kolei zgodnie z art. 654 k.c. w braku odmiennego postanowienia umowy inwestor obowiązany jest na żądanie wykonawcy przyjmować wykonane roboty częściowo, w miarę ich ukończenia, za zapłatą odpowiedniej części wynagrodzenia.

W myśl utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego w/w przepisów „odbior częściowy i zapłata części wynagrodzenia oznacza jedynie potwierdzenie przez inwestora faktu wykonania pewnej części robót w celu zapłaty części wynagrodzenia. Nie rozlicza natomiast stron z odpowiedniej części robót ze skutkiem wygaśnięcia w tej części ich zobowiązań i nie pozbawia je możliwości całościowego rozliczenia robót po oddaniu całości obiektu przez wykonawcę i przyjęciu przez inwestora. Końcowe rozliczenie robót może obejmować już odebrane i rozliczone prace, a inwestor (generalny wykonawca) oraz wykonawca mogą przy tym rozliczeniu korygować swoje stanowisko, co do już dokonanych rozliczeń częściowych”.

W ocenie Sądu w granicach prawa było zatem wystawianie przez Inżyniera za roboty wykonane w danym miesiącu PŚP, na podstawie których Wykonawca przedstawiał (...) faktury o zapłatę części wynagrodzenia. Nie jest także sprzeczne z przepisami prawa ustalenie, że PŚP i wystawiane na ich podstawie faktury nie skutkowały definitywnym wygaśnięciem części wzajemnych zobowiązań stron i mogły być w kolejnych miesiącach korygowane. Dopuszczalne jest również, by saldo wzajemnych należności (...) i Wykonawcy zostało ustalone całościowo i finalnie dopiero w ramach ostatecznego (lub końcowego) rozliczenia. Może ono uwzględniać wszystkie kwoty uprzednio zapłacone lub które powinny zostać zapłacone przez (...) oraz wszystkie sumy, do których był on uprawniony.

Odstąpienie przez (...) od Umowy z przyczyn leżących po stronie Wykonawcy (do czego (...) był uprawniony na podstawie art. 635 w zw. z 656 § 1 k.c.) skutkuje wstrzymaniem wszelkich płatności i rozliczeniem końcowym. Zostanie w nim ustalone finalnie saldo wzajemnych roszczeń Wykonawcy i (...), przy uwzględnieniu już odebranych i rozliczonych prac. Strony będą przy tym uprawnione korygować swe stanowisko co do dokonanych już rozliczeń częściowych.

Sąd wskazał, że dopuszczalność naliczania przez (...) zastrzeżonych w Warunkach Kontraktu kar umownych, zgłaszania innych roszczeń odszkodowawczych, jak również roszczeń regresowych w związku z zaspokajaniem żądań podwykonawców, jak również dopuszczalność dokonywania przez (...) bezpośrednich potrąceń z wierzytelnościami Wykonawcy wynika odpowiednio z art. 483 - 484, 471, 647¹ § 5 w zw. z 376 § 1 oraz 498 i n. k.c.

Z przepisów art. 509 § 1 k.c. oraz 514 k.c. wynika, że dopuszczalne jest umowne ograniczenie bądź wyłączenie przenoszalności wierzytelności na osobę trzecią (pactum de non cedendo). W literaturze i orzecznictwie podkreśla się, że wyłączenie lub ograniczenie cesji przelewu wierzytelności jest przewidziane głównie w interesie dłużnika. Poprzez

pactum de non cedendo zastrzega on sobie, że nie chce mieć innego wierzyciela, bądź dopuszczając ewentualną zmianę zastrzega sobie, że chce mieć przynajmniej wpływ na to, kto będzie jego nowym wierzycielem.

Sąd wskazał, że treść Subklauzuli 1.7 Warunków Kontraktu zawiera takie pactum de non cedendo. Stanowi ona, że Wykonawca nie może bez pisemnej zgody (...), pod rygorem nieważności, dokonać cesji wierzytelności wynikających z Kontraktu na osoby trzecie. Poza zastrzeżeniem formy pisemnej wyrażenia zgody oraz rygoru nieważności cesji, dokonanej bez wyrażenia takiej zgody na piśmie, postanowienie to nie narzuca (...) żadnych przesłanek, po spełnieniu których zgoda na cesję powinna zostać wyrażona. Oznacza to, że wyrażenie zgody na przelew bądź jej odmowa została pozostawiona swobodnemu uznaniu (...).

W tym świetle pozwany - (...) był uprawniony wyrazić zgodę na cesję wyłącznie z zastrzeżeniem, że nie będzie ona naruszać przysługujących mu uprawnień, związanych z rozliczaniem Kontraktu, w szczególności praw do potrąceń oraz pomniejszych rzeczywistych płatności, jak i do monitorowania rozliczeń Wykonawcy z podwykonawcami.

Wobec powyższego zgody wyrażonej przez (...) na dokonanie przelewu na powodowy Bank wierzytelności Wykonawcy, wynikających z Kontraktu, nie można zdaniem Sądu oceniać, ograniczając się jedynie do podpisanego przez (...) w dniu 10 maja 2011 r. Oświadczenia o wyrażeniu zgody na cesję. Wyrażenie przez (...) zgody należy rozpatrywać w szerszym kontekście. Nie bez znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy mają okoliczności przygotowania dokumentów dotyczących cesji, w szczególności wprowadzenie na żądanie (...) dodatkowych zastrzeżeń nie tylko do przedstawionego przez Bank wzoru Oświadczenia (o wyrażeniu zgody na cesję), lecz również do samego wzoru Umowy cesji wierzytelności na zabezpieczenie oraz potwierdzenia dłużnika wierzytelności.

Prowadzi to zdaniem Sądu do wniosku, że jeżeli Bank nie uwzględniłby w swoich wzorach dodatkowych zastrzeżeń zaproponowanych przez (...), to (...) w ogóle nie wyraziłby zgody na cesję wierzytelności na Bank. Skoro (...) wyraził zgodę na cesję wyłącznie po dodaniu do dokumentów cesji dodatkowych postanowień, to należy je interpretować przede wszystkim w szeroko rozumianym interesie (...). W szczególności zastrzeżenie, że cesja nie może naruszać praw pozwanego (...), wynikających z Kontraktu, należy rozumieć w ten sposób, że (...) przysługują te same uprawnienia wobec Banku, jakie przysługiwały wobec Wykonawcy.

W ocenie Sądu oznacza to, że (...) może skutecznie powoływać się wobec Banku na zasady rozliczania płatności ustalone w Warunkach Kontraktu, a związane w szczególności z „korygowaniem” Przejściowych Świadczeń Płatności do czasu ostatecznego rozliczenia, naliczaniem i potrącaniem kar umownych należnych od Wykonawcy czy roszczeniami regresowymi (...) z tytułu zaspokojenia żądań podwykonawców. Idąc dalej, słowa „prawo potrącenia i pomniejszenia ... rzeczywistej płatności” (§ 2 ust. 5 Umowy cesji oraz przedostatni akapit Potwierdzenia dłużnika wierzytelności) należy interpretować jako uprawnienie (...) do podnoszenia przeciwko Bankowi również zarzutów, które stały się „aktualne” dopiero po tym, jak powstała i stała się wymagalna nabyta przez Bank wierzytelność z Kontraktu („rzeczywista płatność”). Oznacza to zdaniem Sądu także, że (...) mogła zażądać potrącenia lub pomniejszenia przez Inżyniera wierzytelności Banku wynikającej z faktury z tytułu PŚP nr (...) z należnościami (...) (np.: z tytułu kar umownych, regresu (...) dotyczącego zaspokojonych roszczeń podwykonawców bądź z tytułu wszelkich innych kosztów związanych z realizacją Kontraktu), nawet jeżeli powstały one lub stały się wymagalne już po nabyciu wymagalności przez fakturę do PŚP nr (...).

Sąd wskazał, że wykładnia dodanego na żądanie (...) do Oświadczenia (o wyrażeniu zgody na cesję) zastrzeżenia, „iż płatności ... będą przekazywane ... po spełnieniu wszystkich wymogów dla płatności z tej umowy wynikających, a w szczególności po przedstawieniu przez Cedentów przed otrzymaniem płatności dowodów uiszczenia należnego podwykonawcom wynagrodzenia za roboty, których płatność na rzecz Partnera Konsorcjum 1 dotyczy” jest klarowna. Zapis ten oznacza, że powodowy Bank akceptując zaproponowany przez (...) zapis godził się, że płatności wierzytelności, objętych cesją, będą dokonywane dopiero po przedstawieniu przez Wykonawcę dowodów uiszczenia należnego podwykonawcom wynagrodzenia za roboty, których płatność miała dotyczyć. Stąd wobec ich nieprzedłożenia Bank powinien liczyć się z brakiem zapłaty przez (...).

W ocenie Sądu, akceptując zaproponowane przez (...) zmiany dokumentów dotyczących cesji, Bank jako cesjonariusz wyraził zgodę na podnoszenie przez (...) także dalej idących zarzutów niż określone w art. 513 k.c., tj. zarzutów, które stały się aktualne dopiero po tym jak powstała i stała się wymagalna wierzytelność, objęta Umową cesji.

Sąd wskazał, że powołany przepis art. 513 k.c. reguluje kwestię zarzutów przysługujących dłużnikowi w związku z dokonaniem przelewu wierzytelności istniejącej (choć niekoniecznie - jeszcze wymagalnej). Jak wynika z orzecznictwa Sądu Najwyższego może on mieć także zastosowanie w zakresie przelewu wierzytelności przyszłej (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2003 r., II CK 16/02, OSNC 2004, z. 4, poz. 202, s. 85-87). W orzecznictwie i piśmiennictwie nie neguje się w ogóle dopuszczalności przelewu wierzytelności przyszłej oraz możliwości poddania jej reżimowi prawnemu art. 509 k.c. i n. Tak uczyniono w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2003 r., gdzie przy uwzględnieniu właściwości cesji wierzytelności przyszłej poszerzono czasowe granice dopuszczalności zarzutów przeciwko cesjonariuszowi w celu umożliwienia dłużnikowi podnoszenia przeciwko cesjonariuszowi także zarzutów przysługujących mu wobec cedenta, a ukształtowanych w ramach umowy z cedentem, tj. umowy kreującej ostatecznie przelaną wierzytelność. Ratio legis takiej rozszerzonej ochrony prawnej dłużnika podyktowana zostaje tym, że w chwili dokonania cesji wierzytelności przyszłej nie są jeszcze w pełni określone kontury prawne tejże wierzytelności, a takie definitywne określenie nastąpi dopiero w wyniku dalszych zdarzeń prawnych.

W ocenie Sądu oznacza to więc, że w zakresie cesji wierzytelności przyszłej nie może być stosowana ogólna reguła art. 513 § 1 k.c., zgodnie z którą dłużnikowi przysługują przeciwko nabywcy wierzytelności tylko takie zarzuty, które miał on przeciwko zbywcy w chwili powzięcia wiadomości o przelewie (art. 513 § 1 k.c.). Czasową cenzurą podnoszenia zarzutów należy zatem przesunąć, co oznacza możliwość podnoszenia zarzutów powstałych także po tej dacie. Sąd powołał się na pogląd wyrażony w wyroku Sądu Najwyższego z 25 maja 2005 r. II CK 440/04, w którym stwierdzono, że dotyczy to także zarzutu potrącenia (art. 498 k.c.) wierzytelności przysługującej dłużnikowi przeciwko zbywcy wierzytelności z wierzytelnością, będącą przedmiotem przelewu, chociażby wierzytelność wobec zbywcy powstała i stała się wymagalna po zawiadomieniu dłużnika o przelewie (wyrok SN z 25 maja 2005 r. II CK 440/04, lex nr 175415).

Sąd wskazał, że w literaturze podkreśla się, że sytuacja prawna dłużnika nie może ulec na skutek przelewu pogorszeniu w porównaniu z tą, jak istniała przed przelewem. Oznacza to po pierwsze, że cesjonariusz - nabywca wierzytelności nie może żądać od dłużnika więcej niż miał prawo żądać od niego zbywca wierzytelności – cedent. Po drugie wierzytelność po przelewie pozostaje obciążona tymi wszystkimi zarzutami, którymi była obciążona w stosunku do poprzedniego wierzyciela. Dłużnikowi przysługują względem nowego wierzyciela te same zarzuty, które miał wobec zbywcy. Innymi słowy cesjonariusz nabywa wierzytelność w takim samym kształcie, w jakim przysługiwała ona zbywcy ze wszystkimi tego zarówno pozytywnymi, jak i negatywnymi konsekwencjami. Może to mieć ten skutek, że nabycie wierzytelności przez cesjonariusza może stać się iluzoryczne. Nabywca jednak powinien się z tym liczyć, albowiem to on, a nie dłużnik, ponosi ryzyko związane ze zmianą wierzyciela.

Sąd wskazał, że zasady ochrony dłużnika przelanej wierzytelności, w tym zarzuty jakie może on podnosić względem Banku jako cesjonariusza, określa powołany wyżej przepis art. 513 k.c. - przepis regulujący wzajemny stosunek między dłużnikiem przelanej wierzytelności a cesjonariuszem.

Przy analizie tego stosunku na pierwszy plan wysuwane są dwie ściśle związane ze sobą zasady, które stosunek ten charakteryzują. Po pierwsze, cesjonariusz nabywa w drodze przelewu tylko tyle praw, ile przysługuje jego poprzednikowi prawnemu, tj. cedentowi. Dla dłużnika przekazanej wierzytelności jest to ważne, gdyż cesjonariusz nie może od niego żądać świadczenia w większym rozmiarze, aniżeli mógł to uczynić cedent. Po drugie, sytuacja prawna dłużnika nie może ulec na skutek przelewu pogorszeniu w porównaniu z tą, jaka istniała przed przelewem. Oznacza to, że wierzytelność po przelewie pozostaje „obciążona” tymi wszystkimi zarzutami, którymi była „obciążona” w stosunku do poprzedniego wierzyciela.

Dłużnik przelanej wierzytelności może ponadto wysunąć przeciwko cesjonariuszowi zarzuty osobiste, czyli wszelkie środki obrony, jakie może on zastosować w procesie i poza procesem, które wpływają na istnienie, zakres albo skuteczność cedowanej wierzytelności. Chodzi zarówno o zarzuty, które całkowicie niweczą prawa cesjonariusza

(zarzuty peremptoryjne), jak i takie, które jedynie wstrzymują możliwość zrealizowania wierzytelności na określony czas (zarzuty dylatoryjne). Źródłem zarzutów dłużnika są stosunki prawne, z których wynikają dla niego prawa skierowane przeciwko cesjonariuszowi bądź też są skuteczne względem cesjonariusza na mocy ustawy (...). Tym samym - w ramach art. 513 § 1 k.c. - dłużnik może skutecznie powołać się wobec cesjonariusza za zarzut w postaci odstąpienia od umowy, skoro zarzut taki przysługiwał mu wobec cedenta. Przeciwny pogląd prowadziłby do unicestwienia zasady, że sytuacja dłużnika nie może ulec pogorszeniu na skutek przelewu, w porównaniu z tą, jaka istniała przed przelewem (tak uzas. wyroku SN z 8 kwietnia 2009 r. V CSK 423/08, OSNC 2010/2/31).

Sąd również podkreślił, że art. 513 k.c. jako przepis ochronny jest w pewnym zakresie - w interesie dłużnika - dyspozytywny. W doktrynie przyjmuje się, że dłużnik może zrzec się zarzutów przysługujących mu na podstawie art. 513 k.c. względem cesjonariusza. Skoro tak, to w granicach swobody umów nabywca wierzytelności - cesjonariusz może wyrazić zgodę na podnoszenie przez dłużnika dalej idących zarzutów niż określone tym przepisem.

Z powyższego zdaniem Sądu wynika, że Bank akceptując zaproponowane przez (...) zmiany w dokumentach dotyczących cesji, mógł wyrazić zgodę na podnoszenie przez (...) także dalej idących zarzutów niż określone w art. 513 k.c.

Reasumując powyższe rozważania Sąd podkreślił, że Przejściowe Świadczenie Płatności nr (...) z tytułu wykonanych częściowo robót o wartości 20.318.172,59 zł., której zapłaty domaga się obecnie powód, wprawdzie ma samodzielny byt, lecz było wystawione na poczet jedynie częściowego rozliczenia etapowych robót i wynagrodzenia Wykonawcy. Oznacza to, że PŚP nr (...) nie rozlicza (...) i Wykonawcy z ujętej w nim części robót ze skutkiem w postaci wygaśnięcia tej części zobowiązań i nie pozbawia ich możliwości całościowego rozliczenia Kontraktu po odstąpieniu przez (...) od Kontraktu. Oceny tej nie zmienia fakt, że częściowa płatność dokonywana jest na podstawie faktury VAT, a w razie opóźnienia z jej dokonaniem Wykonawca może żądać odsetek (art. 509 § 2 k.c.).

Zdaniem Sądu umowa cesji wierzytelności na zabezpieczenie z dnia 16 maja 2011 r. zawarta między powodowym Bankiem a Wykonawcą oraz dokonywanie przez (...) płatności z tytułu przejściowych świadczeń płatności na wskazane w Banku rachunki nie zmieniały charakteru objętego nimi wynagrodzenia ani samych przejściowych płatności, w tym PŚP nr (...).

Pozwany - (...) w ogóle nie wyraziłby zgody na cesję wierzytelności na Bank, gdyby Bank nie uwzględnił w swoich wzorach dodatkowych zastrzeżeń zgłoszonych przez (...), mających potwierdzać zachowanie przysługujących mu uprawnień związanych z rozliczaniem Kontraktu, w szczególności prawo do potrąceń oraz pomniejszeń rzeczywistych płatności, jak i do monitorowania rozliczeń Wykonawcy z podwykonawcami. Treść tych zastrzeżeń jest jednoznaczna. Zatem, ponieważ (...) uzależniał, do czego był uprawniony, zgodę na przelew od wprowadzenia do czterech dokumentów, dotyczących cesji dodatkowych zastrzeżeń, to mają one zdaniem Sądu pierwszorzędne znaczenie dla oceny roszczenia Banku wobec (...) (art. 514 k.c.).

W szczególności (...) w złożonym w dniu 10 maja 2011 r. wobec Banku i Wykonawcy oświadczeniu o zgodzie na przelew, skutecznie zastrzegł sobie prawo do żądania dowodów rozliczenia się Wykonawcy z podwykonawcami. Skoro bowiem w świetle art. 509 § 1 i 514 k.c. oraz Subklauzuli 1.7 Warunków Kontraktu (...) był uprawniony w ogóle odmówić zgody na cesję, to tym bardziej (wykładnia a maiori ad minus) wyrażając taką zgodę był on uprawniony uzależnić samą skuteczność przelewu bądź zapłatę świadczenia na rzecz Banku od spełnienia określonych dodatkowych przesłanek. Przewidziany w zgodzie (...) na cesję obowiązek przedłożenia przez Wykonawcę dowodów rozliczenia się z podwykonawcami przed dokonaniem przez (...) zapłaty na rzecz Banku, był warunkiem płatności związanym z cesją. Jednak samo uprawnienie (...) (działającego w jego imieniu Inżyniera) do żądania takich dokumentów (i to niezależnie od cesji) wynikało z Warunków Kontraktu (Subklauzuli 1.12 oraz 14.3). Nie było zatem celowe aneksowanie Kontraktu w celu wprowadzenia do niego dodatkowego obowiązku o tej treści.

Powodowy Bank i Wykonawca podpisali Umowę cesji po złożeniu przez (...) oświadczenia o wyrażeniu na nią zgodę, załączając je do Umowy cesji (§ 2 ust. 2 Umowy cesji), zatem w ocenie Sądu należy przyjąć, że nie tylko zapoznali się oni z jego treścią, ale także godzili się spełnić ów przewidziany przez (...) warunek otrzymania przez Bank świadczenia.

Wobec tego Bank nie może zasłaniać się tym, że warunek ten nie ma do niego żadnego zastosowania i traktować go tak, jakby w ogóle go nie było. W ocenie Sądu powodowy Bank marginalizuje w niniejszym procesie znaczenie postanowień dodanych na żądanie (...) do dokumentów, dotyczących cesji wierzytelności, jak również zaprzecza powszechnie przyjętym w praktyce budowlanej (drogowej) oraz w literaturze i orzecznictwie zasadom rozliczania umów o roboty budowlane.

Zdaniem Sądu pozwany (...) był uprawniony do powstrzymania się z zapłatą kwoty z PŚP nr (...), ponieważ Wykonawca nie przedstawił pozwanej (...) wymaganych w myśl oświadczenia (...) o zgodzie na cesję wierzytelności - dowodów zaspokojenia podwykonawców za roboty objęte PŚP nr (...). W związku z tym latem 2012 r. pozwany (...) poinformował powodowy Bank, że należność objęta tą fakturą będzie potrącona z należnościami (...), wynikającymi z tytułu naliczonych kar umownych oraz zaspokojenia przez (...) podwykonawców.

Podnoszona przez powoda okoliczność, że wcześniej (...) zapłacił na rzecz Banku fakturę z tytułu PŚP nr (...), chociaż Wykonawca przed dokonaniem przez (...) zapłaty nie przedstawił dowodów rozliczenia się z podwykonawcami za roboty objęte tym PŚP, nie ma zdaniem Sądu żadnego znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. Oznacza ona jedynie, jak twierdzi sam pozwany, że (...) zrezygnował z zastrzeżonego na jego rzecz dodatkowego warunku, po spełnieniu którego miał obowiązek zapłaty i spełnił świadczenie nim Bank był uprawniony się go domagać. Wynikało to przede wszystkim z okoliczności zmiany numeru rachunku przeprowadzonej bez szczegółowego poinformowania pozwanego, że zmiana ta polega na wprowadzeniu płatności bezpośrednio na konto powodowego banku, a nie jak poprzednio na konto Wykonawcy (...).

Sąd wskazał, że odstąpienie pozwanego od kontraktu nastąpiło w dniu 6 września 2012 r. Skuteczne odstąpienie przez (...) od Umowy z Wykonawcą rozpoczęło procedurę ustalania salda wzajemnych należności Wykonawcy i (...) w związku z realizacją i odstąpieniem od Kontraktu. W związku z całościowym rozliczaniem Kontraktu odstąpienie skutkowało m.in. wstrzymaniem dalszych płatności na rzecz Banku (także z tytułu PŚP nr (...)) zgodnie z Subklauzulą 15.4 Warunków Kontraktu. Uprawnienie (...) do wstrzymania się z zapłatą dalszych płatności obejmowało nie tylko należności, których termin zapłaty przypadał po odstąpieniu przez (...) od Umowy z Wykonawcą, lecz wszelkie należności Wykonawcy, których (...) nie uiszczył do dnia odstąpienia od Umowy z Wykonawcą (także z tytułu PŚP nr (...)).

Pozwany uzasadniał brak zapłaty na rzecz Banku w pierwszej kolejności brakiem wymagalności należności Banku wskutek nieprzedstawienia wobec (...) dowodów zaspokojenia podwykonawców, natomiast kwestia odstąpienia przez (...) od Umowy z Wykonawcą, dodatkowo uzasadniająca brak zapłaty należności na rzecz Banku, ma w ocenie Sądu w niniejszej sprawie wtórne znaczenie.

Całościowe rozliczenie należności przysługujących (...) obejmuje oprócz kar umownych również roszczenia regresowe wobec Wykonawcy w związku z zaspokojeniem przez (...) podwykonawców, dostawców i usługodawców. Ponadto dotyczyło wszelkich strat poniesionych przez (...) z przyczyn leżących po stronie Wykonawcy w związku realizacją inwestycji oraz dodatkowe koszty zabezpieczenia i ukończenia robót. Pozwany wykazał, że przysługiwały mu względem Wykonawcy należności wynikające m.in. z :

- naliczenia kar umownych zgodnie z treścią Subklauzuli 8.6. (d) Warunków Kontraktu tytułem niezłożenia skorygowanego Harmonogramu, w kwocie 216.000 zł;
- naliczenia kar umownych zgodnie z treścią Subklauzuli 8.7 (c) Warunków Kontraktu z tytułu niewykonania Wymagalnej Minimalnej Ilości Wykonania w terminie ustalonym w Załączniku do Oferty – Dane Kontraktowe (Kamień Milowy), w kwocie 5.789 601,99 zł;
- tytułu zapłaty dokonanej przez (...) na rzecz Podwykonawców na podstawie art. 6471 § 5 k.c. w kwocie 10.229 752,75 zł;

•tytułu zapłaty dokonanej przez (...) na podstawie ustawy z dnia 28.06.2012 r. o spłacie niektórych niezaspokojonych należności przedsiębiorców, wynikających z realizacji udzielonych zamówień publicznych w kwocie 10.318.518,65 zł.

Sąd wskazał, że w/w kary umowne zostały naliczone na podstawie Kontraktu oraz zgodnie z przewidzianymi w nim procedurami. Również roszczenia regresowe wobec Wykonawcy w związku z zaspokojeniem przez (...) podwykonawców, dostawców i usługodawców powstały z zachowaniem procedur określonych w stosunku do podwykonawców w Subklauzuli 4.4 Warunków Kontraktu oraz art. 647¹ k.c., a w stosunku do dostawców i usługodawców zgodnie z zasadami określonymi w ustawie z dnia 28 czerwca 2012 r. o spłacie niektórych niezaspokojonych należności przedsiębiorców, wynikających z realizacji udzielonych zamówień publicznych.

W ramach dokonywanego rozliczenia Kontraktu (...) wezwał Wykonawcę do zapłaty w/w opisanych należności w łącznej kwocie 26.553 873,39 zł. Wezwania do zapłaty zostały doręczone wszystkim członkom konsorcjum Wykonawcy najpóźniej w dniu 3 listopada 2014 r.

Oświadczeniem z dnia 18 listopada 2014 r. (...) potrącił wobec Banku należności (...), przysługujące względem Wykonawcy z tytułu kar umownych za niewykonanie Wymagalnej Minimalnej Ilości Wykonania w terminie oraz niezłożenie skorygowanego Harmonogramu, jak również należności z tytułu zaspokojenia przez (...) podwykonawców, dostawców i usługodawców, z wierzycelnością Banku z tytułu PŚP nr (...) dochodzoną w niniejszym postępowaniu. Należności (...) wobec Wykonawcy przedstawione do potrącenia istniały i były zaskarżalne. Zostały one ustalone zgodnie z przewidzianymi dla ich określenia zasadami kontraktowymi. Ponadto były one wymagalne.

Sąd wskazał, że w przypadku regresu „podwykonawczego” wierzycelności (...) wobec Wykonawcy były wymagalne w dacie określonej dla zaspokojonej wierzycelności podwykonawczej. Pozwany (...) bowiem, czyniąc zadość roszczeniom podwykonawców, dokonał zaspokojenia cudzego długu w rozumieniu art. 518 § 1 pkt 1 k.c., w związku z czym wstąpił w sytuację prawną podwykonawców, także w zakresie wymagalności przejętych roszczeń - subrogacja ustawowa z art. 518 § 1 pkt 1 k.c.

Pozostałe wierzycelności były również wymagalne wskutek kierowanych do Wykonawcy wezwań do uiszczenia poszczególnych należności przysługujących (...), bądź stały się wymagalne z upływem 14-dniowego terminu do zapłaty, liczonego od doręczenia Wezwania do zapłaty, tj. najpóźniej od dnia 18 listopada 2014 r.

W ocenie Sądu dokonane przez (...) wobec Banku potrącenie odpowiada zastrzeżonemu w dokumentach cesji prawu potrącania i pomniejszania rzeczywistych płatności. Wskutek potrącenia wskazane w Oświadczeniu o potrąceniu wierzycelności Pozwanego oraz Powoda umorzyły się nawzajem do wysokości wierzycelności niższej tj. do kwoty 20.318 172,59 zł.

Sąd wskazał, że pozwany (...) był uprawniony na podstawie postanowień Kontraktu do potrącenia przysługujących mu należności z wierzycelności Wykonawcy, nawet jeżeli należności (...) powstały i stały się wymagalne później niż wierzycelność Wykonawcy. Ma to swoje uzasadnienie w mechanizmie i logice rozliczania Kontraktu. Dla kar umownych podstawę odliczenia ich przez (...) od każdej płatności należnej Wykonawcy stanowi Subklauzula 8.7 Warunków Kontraktu. Z kolei podstawę potrącenia przez (...) roszczeń regresowych wobec Wykonawcy w związku z zaspokojeniem podwykonawców przewiduje Subklauzula 4.4. I wreszcie Subklauzula 15.4 stanowi podstawę do pomniejszenia wynagrodzenia Wykonawcy o wszelkie straty poniesione przez (...) z przyczyn leżących po stronie Wykonawcy w związku realizacją inwestycji - w tym z tytułu zaspokojenia dostawców i usługodawców.

Zachowaniu uprawnień (...) związanych z potrąceniem lub pomniejszaniem płatności na rzecz Wykonawcy służyć miały dodatkowe zastrzeżenia uwzględnione przez Bank w dokumentach cesji na żądanie (...).

Dokonaniu przez (...) potrącenia wobec Banku wierzycelności przysługujących (...) wobec Wykonawcy co do zasady nie sprzeciwiał się również powołany już przez Sąd art. 513 k.c.

Po pierwsze Wykonawca nie przedstawił (...) dowodów uiszczenia przez niego wynagrodzenia należnego podwykonawcom za roboty, objęte fakturą z tytułu PŚP nr (...), w wyniku czego (...) mimo nadejścia określonego w tej fakturze terminu był uprawniony do powstrzymania się z jej zapłatą, a Bank takiej zapłaty nie mógł się domagać. Zatem, skoro płatność objęta fakturą za PŚP nr (...) nie stała się wymagalna (wobec nieprzedstawienia przez Wykonawcę dowodów zaspokojenia podwykonawców), to (...) w świetle art. 513 § 2 k.c. mógł z nią potrącić przysługujące mu wobec Wykonawcy wymagalne wierzytelności np.: z tytułu zaspokojenia należności podwykonawców, dostawców i usługodawców lub kar umownych.

Sąd wskazał, że nawet jeżeliby uznać, że Bank mógł oczekiwać zapłaty za PŚP nr (...) w terminie do 14 sierpnia 2012 r., to i tak byłaby ona potrącona na poczet przyszłej wierzytelności o wynagrodzenie za roboty budowlane. Teza, zgodnie z którą wierzytelność o wynagrodzenie za roboty budowlane (tj. „wierzytelności przewidziane w umowie o roboty budowlane w okresie przed wykonaniem robót”) jest wierzytelnością przyszłą jest powszechnie przyjmowana w judykaturze i orzecznictwie. Przy tym jak Sąd wskazał wcześniej w orzecznictwie poszerzono czasowe granice dopuszczalności podnoszonych przez dłużnika zarzutów wobec cesjonariusza w zakresie wierzytelności przyszłych objętych cesją.

Sąd wskazał, że wierzytelność o wynagrodzenie za roboty budowlane powstałaby dopiero po odbiorze przez (...) całego obiektu, a wobec odstąpienia od Umowy – dopiero po zakończeniu ustalania salda wzajemnych należności (...) i Wykonawcy. Uzasadnia to wniosek, iż skoro płatności dokonywane w ramach częściowego rozliczenia są dokonywane na poczet końcowego wynagrodzenia za roboty budowlane, to trudno mówić o ich wymagalności jako takiej. Ta bowiem jest przmiotem wierzytelności o wynagrodzenie za roboty budowlane, który aktualizuje się dopiero po odbiorze całego obiektu.

Wymagalna może być wyłącznie wierzytelność o zapłatę wynagrodzenia należnego (...) po dokonaniu przez niego odbioru całego obiektu, więc (...) mógł potrącić z PŚP nr (...) przysługujące mu wobec Wykonawcy wierzytelności, które powstały i stały się wymagalne przed takim odbiorem (z tytułu kar umownych oraz regresu „podwykonawczego”). Przy tym, ponieważ obiekt nie został przez Wykonawcę wykonany, to cezurę czasową powstania i wymagalności roszczeń (...) powinien zdaniem Sądu wyznaczać termin zakończenia końcowego rozliczenia Kontraktu.

W ocenie Sądu nawet gdyby przyjąć, że wierzytelność z faktury za PŚP nr (...) była już wymagalna, to i tak art. 513 k.c. nie sprzeciwiał się potrąceniu przez (...) jego wierzytelności, które powstały i stały się wymagalne po terminie płatności tej faktury. Bank bowiem, akceptując zaproponowane przez (...) zmiany dokumentów cesji, wyraził zgodę na podnoszenie przez (...) także dalej idących zarzutów niż określone w art. 513 k.c.

Sąd wskazał, że przepis ten zawiera normę ochronną, jest on przynajmniej w pewnym zakresie (jednostronnie w interesie dłużnika) dyspozytywny. Skoro dłużnik może zrzec się zarzutów przysługujących mu na podstawie art. 513 k.c. względem cesjonariusza, to uzasadniony jest wniosek, że w granicach swobody umów nabywca wierzytelności może wyrazić zgodę na podnoszenie przez dłużnika dalej idących zarzutów niż określone tym przepisem. Zatem Bank akceptując zaproponowane przez (...) zmiany dokumentów dotyczących cesji, mógł wyrazić zgodę na podnoszenie przez (...) także dalej idących zarzutów niż określone w art. 513 k.c. Oznacza to zdaniem Sądu, że pozwany wbrew twierdzeniom powoda może skutecznie przeciwstawić się jego roszczeniu poprzez potrącenie wierzytelności, które powstały i stały się wymagalne po dniu 14 sierpnia 2012 r. - wskazywanym przez powoda jako termin zapłaty faktury za PŚP nr (...).

Wskutek potrącenia wskazane w oświadczeniu o potrąceniu wierzytelności pozwanego oraz umorzyły się nawzajem do wysokości wierzytelności niższej tj. do kwoty 20.318 172,59 zł. Wobec tego wierzytelność powoda w wysokości 20.318 172,59 zł., której zapłaty domaga się w niniejszym postępowaniu, wygasła w całości w następstwie potrącenia.

W tym stanie rzeczy Sąd oddalił powództwo. O kosztach procesu Sąd orzekł na mocy art. 98 k.p.c. w związku z art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa (Dz. U. Nr 166, poz. 1417 ze zm.) i § 2

ust. 2 i § 6 pkt 7 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

Apelację od powyższego orzeczenia wniósł powód, zaskarżając wyrok w całości i zarzucając mu:

1. naruszenie art. 233 § 1 K.p.c. poprzez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego zebranego w sprawie, wybiórczą ocenę materiału dowodowego sprawy i wyprowadzenie nieprawidłowych wniosków, z pominięciem treści twierdzeń i dowodów zgłoszonych przez powoda, a w konsekwencji wadliwą ocenę stanu faktycznego sprawy, nie wynikającą ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, w szczególności w zakresie:

a) istnienia uchybień Wykonawcy przy realizacji umowy o roboty budowlane nr (...) z dnia 17 czerwca 2010 roku (zwanej dalej „Kontraktem”), które uprawniały pozwanego do skutecznego odstąpienia od Kontraktu z przyczyn leżących po stronie Wykonawcy, w sytuacji, w której (i) wystąpienie tej okoliczności było przez stronę powodową kwestionowane, (ii) celem wyjaśnienia ww. okoliczności strona powodowa wnioskuje o przeprowadzenie dowodu z dokumentów, znajdujących się w aktach sprawy zawisłej przed Sądem Okręgowym w Warszawie pod sygn. akt XXV C 911/13, a (iii) Sąd oddalił w/w wniosek powoda, nie prowadząc w tym zakresie żadnego postępowania dowodowego,

b) skutecznego odstąpienia pozwanego od Kontraktu w dniu 6 września 2012 roku w sytuacji, w której (i) wystąpienie tej okoliczności było przez stronę powodową kwestionowane, (ii) celem wyjaśnienia ww. okoliczności strona powodowa wnioskuje o przeprowadzenie dowodu z dokumentów, znajdujących się w aktach sprawy zawisłej przed Sądem Okręgowym w Warszawie pod sygn. akt XXV C 911/13, a (iii) Sąd oddalił ww. wniosek powoda, nie prowadząc w tym zakresie żadnego postępowania dowodowego, a w szczególności pomijając fakt odstąpienia Wykonawcy od Kontraktu na mocy oświadczenia z dnia 6 września 2012 roku,

c) zasadności roszczeń pozwanego objętych oświadczeniem o potrąceniu z dnia 18 listopada 2014 roku w sytuacji, w której (i) wystąpienie tej okoliczności było przez stronę powodową kwestionowane, (ii) celem wyjaśnienia ww. okoliczności strona powodowa wnioskuje o przeprowadzenie dowodu z dokumentów, znajdujących się w aktach sprawy zawisłej przed Sądem Okręgowym w Warszawie pod sygn. akt XXV C 911/13, a (iii) Sąd oddalił ww. wniosek powoda, nie prowadząc w tym zakresie żadnego postępowania dowodowego,

d) braku wymagalności wierzytelności z tytułu Przejściowego Świadczenia Płatności PŚP nr (...) (dalej zwanego „PŚP nr (...)”) w dniu 14 sierpnia 2012 roku w sytuacji, w której (i) wystąpienie tej okoliczności nie było przez stronę pozwaną kwestionowane, a (ii) wystawienie przez Wykonawcę stosownych faktur VAT i doręczenie ich stronie pozwanej jest faktem bezspornym;

2. naruszenie art. 217 § 3 K.p.c. w związku z art. 227 K.p.c. i art. 232 zd. 1 K.p.c. poprzez oddalenie wniosku dowodowego powoda o przeprowadzenie dowodów z dokumentów, znajdujących się w aktach sprawy zawisłej przed Sądem Okręgowym w Warszawie pod sygn. akt XXV C 911/13 celem ustalenia faktów, mających dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie, tj. m.in. skuteczności odstąpienia pozwanego od Kontraktu z przyczyn leżących po stronie Wykonawcy w dniu 6 września 2012 roku, zasadności roszczeń pozwanego objętych oświadczeniem o potrąceniu z dnia 18 listopada 2014 roku w sytuacji, w której:

(i) wystąpienie tych okoliczności pozostawało kwestią sporną, (ii) Sąd nie prowadził w tym zakresie żadnego postępowania dowodowego, (iii) Sąd przyjął, że (iv) roszczenia pozwanego przedstawione do potrącenia m.in. w zakresie naliczenia kar umownych za brak osiągnięcia kamienia milowego, czy za niewykonanie harmonogram prac były zasadne, a (v) z chwilą odstąpienia przez pozwanego od Kontraktu z przyczyn leżących po stronie Wykonawcy był on uprawniony na podstawie Subklauzuli 15.4 Warunków Kontraktu do wstrzymania wszelkich płatności, w tym z tytułu PŚP nr (...) i na tej podstawie oddalił powództwo;

3. naruszenie art. 177 § 1 pkt 1 K.p.c. poprzez niezawieszenie postępowania w sprawie, w sytuacji gdy wynik sprawy zależy od wyniku innego toczącego się postępowania, tj. postępowania sądowego zawisłego przed Sądem Okręgowym

w Warszawie pod sygn. akt XXV C 911/13 w sprawie z powództwa (...) Ltd. oraz (...) Ltd. przeciwko pozwanemu w niniejszym postępowaniu oraz powództwa wzajemnego SP - (...) przeciwko (...) Ltd. oraz (...) Ltd., gdzie podstawą wyroku będzie ustalenie w sposób wiążący dla pozwanego czy w dniu 6 września 2012 roku skutecznie odstąpił on od Kontraktu i m.in. na tej podstawie zostanie wydane rozstrzygnięcie, dotyczące rozliczenia wzajemnych roszczeń pozwanego i Wykonawcy z tytułu Kontraktu;

4. naruszenie art. 328 § 2 K.p.c. poprzez wskazanie przez Sąd I instancji podstawy faktycznej rozstrzygnięcia w zakresie: (i) istnienia uchybień Wykonawcy przy realizacji Kontraktu, które uprawniały pozwanego do skutecznego odstąpienia od Kontraktu z przyczyn leżących po stronie Wykonawcy, (ii) skutecznego odstąpienia pozwanego od Kontraktu w dniu 6 września 2012 roku, (iii) daty powstania wymagalności wierzytelności z tytułu PŚP nr (...), jednakże bez wskazania dowodów, na których się oparł, dokonując tych ustaleń oraz przyczyn, dla których odmówił zasadności zgłoszonych w tym zakresie wniosków dowodowych z dokumentów, znajdujących się w aktach sprawy, zawisłej przed Sądem Okręgowym w Warszawie pod sygn. akt XXV C 911/13 (przyjmując przy tym synkretyczne, niekonsekwentne i niejednoznaczne stanowisko co do wagi skutecznego odstąpienia pozwanego od Kontraktu w dniu 6 września 2012 roku oraz daty powstania wymagalności wierzytelności z tytułu PŚP nr (...), dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy);

5. naruszenie art. 65 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2014 r. poz. 121 z późn. zm.) dalej w skrócie: „K.c.”, poprzez błędne jego zastosowanie, polegające na dokonaniu wadliwej wykładni Kontraktu, Warunków Kontraktu, Szczególnych Warunków Kontraktu, Umowy Cesji oraz zgody na Cesję pozwanego, a także jej potwierdzenia, polegające na przyjęciu, iż ich szczegółowe postanowienia należy interpretować nie według zgodnego zamiaru stron, lecz szeroko rozumianego interesu pozwanego, a w szczególności poprzez wadliwe przyjęcie, że:

a. § 2 ust. 5 Umowy Cesji stanowiący, że „wynikające z Kontraktu prawa Dłużnika, takie jak prawo potrącenia i pomniejszenia przez Inżyniera Kontraktu rzeczywistej płatności, nie zostaną niniejszą cesją naruszone i będą wykonywane zgodnie z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa” należy interpretować, jako uprawnienie pozwanego do podnoszenia przeciwko powodowi skutecznego zarzutu potrącenia, nawet jeżeli wierzytelności zgłoszone do potrącenia powstały lub stały się wymagalne dopiero po uznaniu przez Inżyniera Kontraktu płatności z tytułu PŚP nr (...) jako sprawiedliwie należnej (stosownie do Subklauzuli 14.6 Kontraktu), wystawienia na jej podstawie stosownych faktur VAT i doręczenia ich pozwanemu (stosownie do Subklauzuli 14.7 Kontraktu) i nawet w tym przypadku, gdy wierzytelności zgłoszone do potrącenia powstały lub stały się wymagalne po nabyciu wymagalności przez płatność, objętą fakturami VAT wystawionymi na podstawie PŚP nr (...) oraz zostały one zgłoszone bez wyczerpania procedury kontraktowej, a ww. potrącenie może być realizowane bezpośrednio przez (...) (a nie Inżyniera Kontraktu) po odstąpieniu od Kontraktu;

b. subklauzulę 15.4 w związku z subklauzulą 14.6 i 14.7 Warunków Kontraktu należy interpretować w ten sposób, że (i) przez pojęcie „dalsze płatności” należy rozumieć wszystkie płatności należne Wykonawcy od pozwanego, bez względu na to, kiedy stały się one wymagalne, a w konsekwencji, że (ii) pozwany był uprawniony do wstrzymania płatności z tytułu PŚP nr (...), mimo że stała się ona wymagalna przed dniem odstąpienia od Kontraktu, a także, że był on uprawniony do powstrzymania się z płatnością PŚP nr (...) do czasu ostatecznego rozliczenia Kontraktu, mimo że płatność z tytułu PŚP nr (...) Inżynier Kontraktu określił jako sprawiedliwie należną,

c. § 2 ust. 5 Umowy Cesji w związku z subklauzulą 1.12 i 14.3 Warunków Kontraktu należy rozumieć w ten sposób, że pozwany mógł uzależnić wypłatę wynagrodzenia Wykonawcy z tytułu PŚP nr (...) od złożenia dowodów uiszczenia wynagrodzenia podwykonawców, które to wynagrodzenie Wykonawcy przez Inżyniera Kontraktu zostało uznane za sprawiedliwie należne i wobec, którego nie znalazł on podstaw do jego potrącenia lub pomniejszenia (stosownie do Subklauzuli 14.6 Kontraktu),

d. subklauzulę 14.6 Kontraktu należy interpretować w ten sposób, że dopuszczalność dokonywania w kolejnych PŚP poprawek i modyfikacji uprzednich PŚP odpowiada zastrzeżonemu w Umowie Cesji oraz Potwierdzeniu dłużnika cesji prawu potrącenia i pomniejszania przez Inżyniera Kontraktu rzeczywistych płatności w ten sposób, że ww. potrącenie

może być realizowane bezpośrednio przez pozwanego (a nie Inżyniera Kontraktu), a nadto może być dokonane po odstąpieniu od Kontraktu, bez wystawienia kolejnych PŚP;

e. Umowę Cesji oraz zgodę na Cesję pozwanego, a także jej potwierdzenie należy interpretować nie tylko wbrew ich literalnemu brzemieniu, ale także wbrew treści warunków i oświadczeń, które w toku rokowań składały i modyfikowały strony, a w szczególności poprzez ich błędną wykładnię, polegającą na przyjęciu, że ostatecznie strony ustaliły, że jednym z warunków płatności z tytułu Cesji będzie także przedstawienie dowodów zapłaty wynagrodzenia podwykonawcom, w sytuacji gdy porównanie treści zgody na Cesję, Umowy Cesji i potwierdzenia Cesji prowadzi do wniosku, że skoro warunek ten zawarto w zgodzie, ale nie powtórzono ani w Umowie Cesji, ani w potwierdzeniu Cesji, to uznać należy, że strony zmodyfikowały treść swoich pierwotnych oświadczeń, a w szczególności, że pozwany zmienił pierwotną zgodę i warunek przedstawienia dowodów zapłaty wynagrodzenia podwykonawcom, dla oceny zasadności roszczeń powoda, nie był wymagany;

f. złożone przez pozwanego w dniu 18 listopada 2014 roku oświadczenie o potrąceniu odpowiada zastrzeżonemu w Kontrakcie oraz Umowie Cesji, zgodzie na Cesję pozwanego, a także w jej potwierdzeniu, prawu potrącenia i pomniejszenia rzeczywistych płatności przez Inżyniera Kontraktu, o którym mowa w § 2 ust. 5 Umowy Cesji, w związku z subklauzulą 14.6 Kontraktu;

6. naruszenie art. 455 K.c. poprzez jego błędną wykładnię, polegające na nieuwzględnieniu, że skoro zgodnie z Kontraktem termin płatności z tytułu wierzytelności z tytułu PŚP nr (...) był oznaczony na 49 dzień od dnia wystawienia faktury VAT i doręczenia jej pozwanemu, a który przypadł na dzień 13 sierpnia 2012 roku, to stosownie do ww. przepisu wierzytelność z tytułu PŚP nr (...) stała się wymagalna w dniu 14 sierpnia 2012 roku,

a w konsekwencji;

7. naruszenie art. 513 § 1 i 2 zd. 2 K.c. poprzez błędną wykładnię, polegającą na przyjęciu, że na mocy oświadczenia o potrąceniu złożonego przez pozwanego w dniu 18 listopada 2014 roku, mógł on podnieść skuteczny wobec powoda zarzut potrącenia w sytuacji, gdy wierzytelności przysługujące mu względem Wykonawcy powstały później niż wierzytelności z tytułu PŚP nr (...) i stały się wymagalne w dniu 3 listopada 2014 roku, tj. po nadejściu terminu wymagalności wierzytelności z tytułu PŚP nr (...) (tj. 14 sierpnia 2012 roku), a norma wynikająca z art. 513 § 1 i 2 zd. 2 K.c. nie została przez strony zmieniona, w ten sposób, że pozwany mógł podnosić wobec pozwanego zarzuty dalej idące niż określone w tym przepisie;

8. naruszenie art. 513 § 1 i 2 zd. 2 K.c. w zw. z art. 498 K.c. i art. 93 ust 1 Prawa Upadłościowego poprzez błędne uznanie, że wobec ogłoszenia upadłości trzech członków konsorcjum Wykonawcy możliwe było uznanie, iż doszło do umorzenia dochodzonej przez powoda wierzytelności objętej cesją z powstałą w trakcie trwania postępowań upadłościowych wierzytelnością pozwanego.

II. Na podstawie art. 380 K.p.c. powód wniósł o ponowne rozpoznanie postanowienia Sądu I instancji z dnia 24 marca 2015 roku w przedmiocie oddalenia wniosku powoda o zawieszenie postępowania w sprawie (na podstawie art. 177 § 1 pkt 1 K.p.c.) (dalej: „Postanowienie dotyczące zawieszenia”) do czasu prawomocnego zakończenia postępowania toczącego się przed Sądem Okręgowym w Warszawie pod sygn. akt XXV C 911/13 z powództwa (...) Ltd. oraz (...) Ltd. przeciwko pozwanemu w niniejszym postępowaniu oraz powództwa wzajemnego SP- (...) przeciwko (...) Ltd. oraz (...) Ltd., gdyż zostało ono wydane z naruszeniem art. 177 § 1 pkt 1 K.p.c., które miało istotny wpływ na wynik sprawy.

III. Na podstawie art. 177 § 1 pkt 1 K.p.c. powód wniósł o zawieszenie postępowania w niniejszej sprawie do czasu prawomocnego zakończenia postępowania toczącego się przed Sądem Okręgowym w Warszawie pod sygn. akt XXV C 911/13, gdyż rozstrzygnięcie niniejszej sprawy zależy od wyniku postępowania sądowego prowadzonego pod sygn. akt XXV C 911/13, gdzie podstawą wyroku będzie ustalenie w sposób wiążący dla pozwanego, czy w dniu 6 września 2012 roku skutecznie odstąpił on od Kontraktu i m.in. na tej podstawie zostanie wydane rozstrzygnięcie dotyczące rozliczenia wzajemnych roszczeń pozwanego i Wykonawcy z tytułu Kontraktu.

IV. Na podstawie art. 380 K.p.c. powód wniósł o ponowne rozpoznanie postanowienia Sądu I instancji z dnia 24 marca 2015 roku w przedmiocie oddalenia wniosku powódki z dnia 20 stycznia 2015 roku o przeprowadzenie dowodów z dokumentów znajdujących się w aktach sprawy zawisłej przed Sądem Okręgowym w Warszawie pod sygn. akt XXV C 911/13 (dalej: „Postanowienie dowodowe”), gdyż celem zgłoszenia ww. wniosku dowodowego było ustalenie faktów, mających dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie, tj. m.in. skuteczności odstąpienia pozwanego od Kontraktu z przyczyn leżących po stronie Wykonawcy w dniu 6 września 2012 roku, zasadności roszczeń pozwanego objętych oświadczeniem o potrąceniu z dnia 18 listopada 2014 roku, w sytuacji, w której wystąpienie tych okoliczności pozostawało kwestią sporną, a Sąd nie prowadził w tym zakresie żadnego postępowania dowodowego, lecz przyjął, że (i) roszczenia pozwanego przedstawione do potrącenia m.in. w zakresie naliczenia kar umownych za brak osiągnięcia kamienia milowego, czy za nie wykonanie harmonogram prac były zasadne, a (ii) z chwilą odstąpienia przez pozwanego od Kontraktu z przyczyn leżących po stronie Wykonawcy, był on uprawniony na podstawie Subklauzuli 15.4 Warunków Kontraktu do wstrzymania wszelkich płatności, w tym z tytułu PŚP nr (...) i na tej podstawie oddalił powództwo, co oznacza, że Postanowienie dowodowe zostało wydane z naruszeniem art. 217 § 3 K.p.c. w związku z art. 227 K.p.c. i art. 232 zd. 1 K.p.c., które miało istotny wpływ na wynik sprawy.

Z ostrożności procesowej, na wypadek nie uwzględnienia przez Sąd II instancji żądania określonego w pkt III, na podstawie art. 232 K.p.c. powód wniósł o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z dokumentów, znajdujących się w aktach sprawy zawisłej przed Sądem Okręgowym w Warszawie pod sygn. akt XXV C 911/13, tj.:

a. pozwu wzajemnego SP- (...) z dnia 14 marca 2014 roku o zapłatę kary umownej (karta 9244 - 9312)

- na okoliczność zakresu wierzytelności pozwanego dochodzonych w sprawie zawisłej przed Sądem Okręgowym w Warszawie pod sygn. akt XXV C 911/13 w stosunku do zakresu wierzytelności objętych oświadczeniem o potrąceniu z dnia 18 listopada 2014 roku i zgłoszonym w niniejszej sprawie zarzutem potrącenia,

b. odpowiedzi na pozew wzajemny - pisma procesowego Wykonawcy z dnia 12 września 2014 roku (karta 53275 - 53411) wraz z załącznikami

- na okoliczność prawidłowego wykonania przez Wykonawcę zobowiązań, dotyczących składania skorygowanego harmonogramu i osiągnięcia norm tzw. „kamienia milowego”, a tym samym braku podstaw do naliczenia kar umownych z powyższego tytułu i braku skuteczności oświadczenia pozwanego o potrąceniu z dnia 18 listopada 2014 roku,

c. pisma Wykonawcy z dnia 9 sierpnia 2012 roku - ostatecznego wezwania do wykonania zobowiązań z Kontraktu oraz podjęcia niezbędnego współdziałania z zastrzeżeniem odstąpienia (karta 1476, 1476 verte i 1477) oraz

d. pisma Wykonawcy z dnia 6 września 2012 roku - oświadczenia o odstąpieniu (karta 1490 - 1497), oraz

e. postanowienia Sądu Rejonowego Poznań - Stare Miasto w Poznaniu z dnia 31 sierpnia 2012 roku, sygn. akt: XI Gup 44/12 w przedmiocie wniosku syndyka masy upadłości (...) S.A. w upadłości likwidacyjnej o wyrażenie zgody na odstąpienie (karta 54805 i 54806), oraz

f. oświadczenia syndyka z dnia 31 sierpnia 2012 roku o odstąpieniu od umowy wzajemnej (karta 1393), oraz

g. oświadczenia syndyka z dnia 3 września 2012 roku o odstąpieniu od umowy wzajemnej (karta 54804), oraz

h. oświadczenia nadzorcy sądowego (...) S.A. w upadłości układowej z dnia 6 września 2012 roku w przedmiocie o wyrażenia zgody na odstąpienie (karta 53440), oraz

i. oświadczenia nadzorcy sądowego (...). S.A. w upadłości układowej z dnia 6 września 2012 roku w przedmiocie o wyrażenia zgody na odstąpienie (karta 53442)

- na okoliczność skutecznego odstąpienia Wykonawcy od Kontraktu w dniu 6 września 2015 roku, tj. z Kontraktu i Umowy Cesji,

- na okoliczność, że oświadczenie o potrąceniu z dnia 18 listopada 2014 roku złożone przez pozwanego nie dotyczy wiarygodności pozwanego wobec Wykonawcy, które podlegają potrąceniu stosownie do postanowień Kontraktu i Umowy Cesji, a w konsekwencji nie mogły być one potrącone z wiarygodnością powoda, wynikającą z faktur VAT wystawionych na podstawie PŚP nr (...) z dnia 18 czerwca 2012 roku, gdyż nie odpowiadają zastrzeżonym w Umowie Cesji prawom pozwanego, wynikającym z Kontraktu, takim jak prawo potrącenia i pomniejszenia przez Inżyniera Kontraktu rzeczywistej płatności, a zgłoszony na tej podstawie zarzut potrącenia nie jest skuteczny.

VI. Wskazując na powyższe, na podstawie art. 386 § 4 K.p.c., powód wniósł o:

1. uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania z uwagi na fakt, że na skutek wskazanych powyżej uchybień doszło do nierozpoznania istoty sprawy, a wydanie wyroku w związku z podniesionym przez pozwanego zarzutem potrącenia wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, oraz
2. pozostawienie Sądowi I instancji rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

VII. Z ostrożności procesowej, na wypadek nie uwzględnienia przez Sąd II instancji żądania określonego w pkt VI, na podstawie art. 386 § 1 K.p.c., powód wniósł o:

1. zmianę Wyroku w całości i

a) zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty 20.318.172,59 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 14 sierpnia 2012 roku do dnia zapłaty,

b) a w zakresie zwrotu kosztów procesu z uwagi na wysoki stopień zawilości sprawy, zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda, zwrotu kosztów procesu za II instancję, w tym kosztów zastępstwa procesowego - w wysokości czterokrotności stawki minimalnej określonej w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, oraz

2. ponowne rozstrzygnięcie o kosztach procesu w I instancji poprzez zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda, zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego - w wysokości czterokrotności stawki minimalnej określonej w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Odnosząc się do zarzutów apelacji, dotyczących obrazy prawa procesowego, przede wszystkim wskazać należy, że wbrew zarzutom skarżącego, uzasadnienie zaskarżonego orzeczenia zawiera wszystkie elementy wymagane treścią art. 328 § 2 k.p.c. W piśmiennictwie wskazuje się, że uzasadnienie powinno być syntezą pełną, ale jednocześnie zwięzłą. Uzasadnienie wyroku sporządzone w niniejszej sprawie odpowiada powyższym postulatami. Odzwierciedla ono i ujawnia w dostatecznym stopniu tok procesu myślowego i decyzyjnego Sądu Okręgowego, którego wynikiem jest treść zaskarżonego wyroku i pozwala na kontrolę instancyjną zapadłego orzeczenia. Należy zauważyć, iż sam fakt, że strona powodowa sformułowała w apelacji szereg zarzutów, świadczy o tym, iż była ona w stanie odnieść się do stanowiska Sądu Okręgowego, które znalazło odzwierciedlenie w treści uzasadnienia. Zupełnie inną natomiast kwestią jest to, czy argumentacja przedstawiona przez Sąd Okręgowy jest trafna. Sam fakt, iż skarżący nie zgadza się z tą argumentacją w żadnej mierze nie może stanowić podstawy zarzutu naruszenia art. 328 § 2 k.p.c.

Pozostając w kręgu zarzutów naruszenia prawa procesowego, stwierdzić należy, że chybiony jest również podniesiony przez skarżącego zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. Powód wskazał w tym zakresie na dowolną, a nie swobodną ocenę dowodów, jednakże zdaniem Sądu Apelacyjnego, zarzut ten zmierza w istocie do zakwestionowania dokonanej przez Sąd Okręgowy oceny roszczenia powoda na gruncie w dużej mierze niespornych ustaleń faktycznych. Świadczy o tym fakt, iż powód w swej apelacji nie wskazał żadnego uzasadnienia tego zarzutu, w szczególności nie wskazał, które z dowodów przeprowadzonych w sprawie zostały ocenione z naruszeniem reguł wynikających z art. 233 § 1 k.p.c. Trzeba mieć bowiem na uwadze, że zgodnie z ugruntowanym orzecznictwem, przepis art. 233 § 1 k.p.c., określający obowiązujące zasady oceny dowodów może zostać naruszony w wyniku nieuwzględnienia przez sąd przy ocenie poszczególnych dowodów zasad logicznego rozumowania, doświadczenia życiowego, całokształtu zebranego materiału dowodowego, przeprowadzenia określonych dowodów niezgodnie z zasadami procedury cywilnej, na przykład niezgodnie z zasadą bezpośredniości. Postawienie zarzutu naruszenia tego przepisu wymaga zatem wskazania przez skarżącego konkretnych zasad lub przepisów, które naruszył sąd przy ocenie określonych dowodów (por. np. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 16 grudnia 2005 r., III CK 314/05, lex nr 172176, z dnia 13 października 2004 r., III CK 245/04, lex nr 174185). Przepis art. 233 § 1 k.p.c. reguluje jedynie kwestię oceny wiarygodności i mocy (wartości) dowodowej przeprowadzonych w sprawie dowodów, a nie poczynionych ustaleń faktycznych, czy wyprowadzonych z materiału dowodowego wniosków. Uchybienia w tym zakresie winny się skonkretyzować w zarzucie sprzeczności ustaleń faktycznych z materiałem dowodowym. Zaniechanie zaś wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału, czy też pominięcie przez sąd przy wyrokowaniu określonej okoliczności faktycznej, nawet jeżeli strona uważa ją za okoliczność istotną dla rozstrzygnięcia sprawy - nie stanowi o naruszeniu powyższego przepisu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2003 r., II CK 293/02).

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy poczynił w niniejszej sprawie szczegółowe ustalenia faktyczne, dokonał analizy poszczególnych dowodów przeprowadzonych w sprawie i wskazał, które konkretnie dowody były podstawą poczynionych ustaleń. Powód w swej apelacji nie zakwestionował skutecznie tych ustaleń. Uznając, iż ustalenia Sądu Okręgowego są prawidłowe, znajdując oparcie w zgromadzonym materiale dowodowym, Sąd Apelacyjny przyjął je za własne.

Sąd Apelacyjny nie znalazł podstaw do uwzględnienia zarzutu naruszenia art. 217 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. Powód wniósł o dopuszczenie wskazanych w piśmie procesowym z dnia 20 stycznia 2015 r. dowodów celem wykazania, że wykonawca skutecznie odstąpił od umowy o roboty budowlane z dnia 17 czerwca 2010 r., nie istniały uchybienia wykonawcy przy realizacji umowy, które by uprawniały pozwanego do odstąpienia od kontraktu, a w szczególności, że wykonawca prawidłowo wykonał zobowiązania, dotyczące składania skorygowanego harmonogramu i osiągnięcia norm tzw. „kamienia milowego”, a tym samym brak było podstaw do naliczania kar umownych a oświadczenie pozwanego z dnia 18 listopada 2014 r. nie było skuteczne. Sąd Apelacyjny podziela stanowisko Sądu Okręgowego, że okoliczności, jakie pozwany zamierzał wykazać za pomocą powyższych dowodów nie mają znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Wskazać należy, że przyczyną niedokonania przez (...) zapłaty na rzecz banku z tytułu faktury za PŚP nr (...) było w pierwszej kolejności (jeszcze przed odstąpieniem od kontraktu) nieprzedstawienie pozwanemu dowodów zaspokojenia podwykonawców zgodnie z oświadczeniem (...) o wyrażeniu zgody na cesję. Oznacza to, że kwestia odstąpienia przez (...) od kontraktu z wykonawcą, dodatkowo uzasadniająca brak zapłaty należności na rzecz Banku, ma dla niniejszej sprawy wtórne znaczenie. Ponadto, chociaż należności regresowe (...) wobec wykonawcy objęte potrąceniem zostały określone dopiero w trakcie ustalania ostatecznego salda wzajemnych należności wykonawcy i (...) po odstąpieniu od kontraktu, to jednak nie powstały one w następstwie odstąpienia (...) od kontraktu, lecz niezależnie od niego. Co równie istotne, samo odstąpienie nie uchyliło odpowiedzialności wykonawcy za zaspokojenie (...) w zakresie należności przedstawionych do potrącenia. Oznacza to, że potrącenie tych należności (...) z wierzytelnościami wykonawcy o wynagrodzenie za wykonane roboty było dopuszczalne zarówno w czasie trwania kontraktu, jak również po odstąpieniu od kontraktu przez którąkolwiek ze stron. Prowadzi to do wniosku, że niezależnie od rozstrzygnięcia kwestii, która ze stron kontraktu odstąpiła od niego skutecznie, pozwanemu i tak przysługiwałyby wierzytelności wobec wykonawcy z tytułu zaspokojenia podwykonawców, dostawców i usługodawców, które łącznie przekraczają kwotę, dochodzoną przez powoda w niniejszym postępowaniu.

Podnosząc zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. skarżący wskazał także, że Sąd wadliwie ocenił stan faktyczny sprawy poprzez ustalenie braku wymagalności wierzytelności z tytułu Przejściowego Świadczenia Płatności PŚP nr (...) (zwanego dalej „PŚP nr (...)”) w dniu 14 sierpnia 2012 r. w sytuacji, w której wystąpienie tej okoliczności nie było przez stronę pozwaną kwestionowane, a wystawienie przez wykonawcę stosownych faktur VAT i doręczenie ich stronie pozwanej jest faktem bezspornym. Zarzut ten nie jest zasadny. Wskazać należy, że o ile sam fakt wystawienia przez Wykonawcę faktur za PŚP nr (...) i doręczenia ich (...) jest bezsporny, o tyle pozwany w toku postępowania jednoznacznie kwestionował wymagalność wierzytelności banku wobec (...) z tytułu faktury za PŚP nr (...) w dniu 14 sierpnia 2012 r. W szczególności (...) konsekwentnie podnosił, co zresztą ustalił Sąd I instancji, że mimo nadejścia określonego w fakturze terminu zapłaty był on uprawniony, na podstawie oświadczenia o wyrażeniu zgody na cesję, powstrzymać się z zapłatą faktury z tytułu PŚP nr (...) na rzecz banku, ten zaś nie mógł takiej zapłaty się domagać, ponieważ wykonawca nie przedstawił dowodów uiszczenia należnego podwykonawcom wynagrodzenia.

Spór w niniejszej sprawie sprowadzał się zatem przede wszystkim do oceny prawnej i skutków umowy cesji, zawartej w dniu 16 maja 2011 r. pomiędzy powodowym bankiem a spółkami, działającymi w ramach konsorcjum, na mocy której cedenci przelali swoją wierzytelność w stosunku do Skarbu Państwa – (...) z tytułu umowy z dnia 17 czerwca 2010 r. na wykonanie robót budowlanych do wysokości zadłużenia z tytułu transakcji, a także do oceny terminu wymagalności wierzytelności z tytułu Przejściowego Świadczenia Płatności PŚP nr (...). Wobec powyższego kwestionowanie oddalenia przez Sąd Okręgowy wniosków dowodowych zgłoszonych w piśmie procesowym z dnia 20 stycznia 2015 r. nie jest zasadne i nie może odnieść zamierzonych skutków.

Z tych samych powodów nie jest zasadny zarzut naruszenia art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. poprzez nie zawieszenie postępowania w niniejszej sprawie do czasu zakończenia postępowania sądowego prowadzonego przez Sąd Okręgowy w Warszawie pod sygnaturą XXV C 911/13 w sprawie powództwa (...) Ltd. oraz (...) Ltd. (partnerów konsorcjum) przeciwko (...) oraz powództwa wzajemnego (...) przeciwko wskazanym spółkom. W tamtej sprawie podstawą rozstrzygnięcia będzie – jak podnosi skarżący – ustalenie czy w dniu 6 września 2012 r. pozwany Skarb Państwa skutecznie odstąpił od kontraktu. Jak wskazano wyżej kwestia ta nie stanowi elementu podstawy faktycznej, mającego dla niniejszej sprawy znaczenie prejudycjalne.

Na wstępie rozważań prawnych wskazać należy, że niesporną okolicznością było, że dochodzona pozwem kwota jest powiązana z umową o przelew wierzytelności zawartą pomiędzy konsorcjum a powodowym bankiem w dniu 16 maja 2011 r. Poza sporem pozostaje też okoliczność, że kredyt na finansowanie działalności, związanej z realizacją robót, polegających na budowie autostrady (...), odcinek (...) B. – K. zaciągnięty przez partnera konsorcjum (...) S.A. nie został spłacony. Zgodnie z § 2 ust. 1 umowy o przelew wierzytelności w dniu zawarcia umowy cedenci, czyli spółki działające w ramach konsorcjum, przelali na rzecz powoda wierzytelność, jaka im przysługiwała w stosunku do pozwanego „z tytułu umowy o roboty budowlane z dnia 17 czerwca 2010 r. (...) do wysokości zadłużenia z tytułu transakcji”. Potwierdzenie przelewu wierzytelności przez pozwanego nastąpiło w dniu 17 maja 2011 r. Z treści „potwierdzenia” wynika, że pozwany przyjął do wiadomości dokonanie na rzecz powoda przelewu wierzytelności z tytułu zawartej umowy o roboty budowlane i zobowiązał się dokonywać, bez odrębnego wezwania, płatności wynikających z tej umowy na określone konto bankowe, a w przypadku odrębnego pisemnego wezwania banku na rachunek wskazany przez bank. W tymże potwierdzeniu - co wymaga szczególnego podkreślenia - znalazł się zapis, że niniejszą cesją nie zostają naruszone prawa Skarbu Państwa, wynikające z umowy na wykonanie robót, takie jak prawo potrącenia i pomniejszenia przez Inżyniera Kontraktu rzeczywistej płatności (...) (zapis istotny w kontekście art. 513 § 1 k.c.). Dodać należy, że w oświadczeniu o wyrażeniu zgody na cesję wierzytelności pozwany zastrzegł, że płatności z tytułu umowy na wykonanie robót budowlanych dokona po spełnieniu wszystkich wymogów dla płatności tej z umowy wynikających, a w szczególności po przedstawieniu przez Cedentów przed otrzymaniem płatności dowodów uiszczenia należnego podwykonawcom wynagrodzenia za roboty, których płatność dotyczy.

Przepis art. 509 k.c. wskazuje, że przelew wierzytelności nie może nastąpić, jeżeli sprzeciwiałoby się to zastrzeżeniu umownemu. Prima facie można by wnioskować, że umowne ograniczenie rozporządzania wierzytelnością może nastąpić tylko w tej postaci ogólnego zakazu zbywania. W piśmiennictwie przyjmuje się jednak, że ograniczenia te

mogą przyjmować innego rodzaju postać (zob. E. Łętowska, w: SPC, t. 3, cz. 1, s. 905). Także Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 25 marca 1969 r. (III CRN 416/68, OSN 1970, Nr 2, poz. 34) wyraził pogląd, zgodnie z którym strony zobowiązania mogą nie tylko w odniesieniu do określonej wierzytelności wyłączyć możliwość jej przeniesienia na inną osobę. Dopuszczalne jest także zarówno jej ograniczenie, jak i uzależnienie przelewu od spełnienia określonych warunków. Biorąc to pod uwagę, należy przyjmować, że kompetencją stron kreujących zobowiązaniowy stosunek prawny jest ukształtowanie wierzytelności w tej postaci, że będzie mogła ona być przedmiotem cesji, ale tylko na rzecz wskazanych podmiotów, albo też, w zależności od tego, czy cesjonariuszem nie będzie określona osoba. Owe ograniczenia w praktyce przybierają różny kształt, strony niekiedy ustanawiają czas, przed upływem którego albo po upływie którego dopuszczalna jest cesja wierzytelności, jak również inne, in casu ustalone warunki. Skoro bowiem strony na podstawie umowy mogą wyłączyć możliwość przelewu, to na zasadzie argumentu a maiori ad minus uprawnione są również do ograniczenia przelewu bądź uzależnienia jego skuteczności od spełnienia określonych warunków (tak wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 marca 1969 r., III CRN 416/68).

Ten kierunek wykładni, podkreślający konieczność uwzględnienia, w jak najszerszym zakresie, woli podmiotów uczestniczących w obrocie, o ile przyjęte w umowach rozwiązania nie przekraczają granic swobody umów określonych przepisem art. 353¹ k.c. - do którego przychyliła się także Sąd Apelacyjny w niniejszym składzie - uznać należy obecnie za dominujący (por. postanowienie składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 22 marca 2013 r., III CZP 85/12, OSNC 2013, Nr 11, poz. 132). Uwzględniając to stanowisko, wbrew stanowisku skarżącego, przyjąć należy, że możliwe było wprowadzenie warunku, iż płatności z tytułu umowy na wykonanie robót budowlanych pozwany Skarb Państwa dokona po spełnieniu wszystkich wymogów dla płatności tej z umowy wynikających, a w szczególności po przedstawieniu przez Cedentów przed otrzymaniem płatności dowodów uiszczenia należnego podwykonawcom wynagrodzenia za roboty, których płatność dotyczy.

Niezasadne są zarzuty dotyczące naruszenia art. 65 k.c. Wskazać należy, że wykładnia oświadczeń woli ma na celu ustalenie właściwej treści zawartej w nich regulacji. Wykładnia umów, do której znajdują zastosowanie dyrektywy interpretacyjne zawarte w art. 65 k.c. odnoszące się do wszystkich kategorii czynności prawnych (§ 1), jak i wyłącznie do umów (§ 2), dokonywana jest kolejno na trzech płaszczyznach: ustalenia literalnego brzmienia umowy, ustalenia treści oświadczeń woli przy zastosowaniu reguł określonych w art. 65 § 1 k.c. oraz ustalenia sensu złożonych oświadczeń woli poprzez odwołanie się do zgodnego zamiaru stron i celu umowy. Na tle art. 65 k.c. przyjmuje się kombinowaną metodę wykładni, która w przypadku oświadczeń woli składanych innej osobie, przyznaje pierwszeństwo temu znaczeniu oświadczenia, jakie rzeczywiście nadawały mu obie strony w chwili jego złożenia. Ten sens oświadczenia woli uznaje się za wiążący. Priorytet stosowania wykładni subiektywnej wynika z art. 65 § 2 k.c. Jeżeli okaże się, że strony nie przyjmowały tego samego znaczenia oświadczenia woli konieczne jest przejście do wykładni obiektywnej tj. ustalenia właściwego sensu oświadczenia woli na podstawie przypisania normatywnego, czyli tak jak adresat oświadczenia woli rozumiał lub powinien je rozumieć. Decydujący jest tu więc punkt widzenia odbiorcy oświadczenia, dokonującego z należyłą starannością wykładni, zmierzającej do odtworzenia treści myślowych składającego oświadczenie. W przypadku oświadczenia ujętego w formie pisemnej sens oświadczeń woli ustala się na podstawie wykładni tekstu dokumentu. Podstawową rolę mają tu językowe normy znaczeniowe ale także kontekst i związki znaczeniowe poszczególnych postanowień. Tekst nie stanowi jednak wyłącznej podstawy wykładni ujętych w nim oświadczeń lecz konieczne jest również zbadanie zamiaru i celu stron, który nie musi być celem uzgodnionym lecz wystarcza cel zamierzony przez jedną i wiadomy drugiej, a także kontekstu faktycznego, w jakim umowę uzgadniano i zawierano oraz okoliczności towarzyszących złożeniu oświadczenia woli (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 29 czerwca 1995 r., III CZP 66/95, OSNC 1995, Nr 12, poz. 168, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 lipca 2000 r., II CKN 313/00 LEX nr 52601). Nawet jednoznacznie ustalony na podstawie reguł językowych sens oświadczenia woli nie zwalnia sądu w procesie jego wykładni od uwzględnienia innych dyrektyw interpretacyjnych.

W przedstawionym stanie rzeczy niezasadnie podnosi skarżący, że dokonana przez Sąd Okręgowy wykładnia nie wypełnia powyższych kryteriów. W szczególności wynika z niej, jaki sens nadawały strony spornym postanowieniom umowy cesji w chwili ich złożenia, tj. że składając oświadczenie woli rozumiały je tak samo i dopiero później powodowy bank przedstawił w sprawie inną ich interpretację, kierując się własnym interesem. W sprawie zostały ustalone fakty,

potwierdzające w procesie wykładni przyjęte przez Sąd Okręgowy stanowisko, że strony rozumiały zawartą umowę jako zawierającą uprawnienie pozwanego, że płatności z tytułu umowy na wykonanie robót budowlanych dokona po spełnieniu wszystkich wymogów dla płatności tej z umowy wynikających, a w szczególności po przedstawieniu przez Cedentów przed otrzymaniem płatności dowodów uiszczenia należnego podwykonawcom wynagrodzenia za roboty, których płatność dotyczy.

Zostały przez Sąd Okręgowy poddane analizie interesy obu stron pod kątem wyjaśnienia, jaki był cel i zamiar stron przy zawieraniu umowy, z uwzględnieniem ryzyka obciążającego każdą ze stron w przypadku przyjętych odmiennych interpretacji spornych zapisów umowy cesji i sposobów ustalenia płatności, należnych powodowi. Jak wynika bowiem z uzasadnienia zaskarżonego wyroku Sąd I instancji prawidłowo przyjął, że „postanowienia Umowy cesji oraz zarzuty przysługujące (...) jako dłużnikowi wobec powodowego Banku - jako cesjonariusza należy przedstawić w kontekście wszystkich okoliczności zawarcia przez Bank i Konsorcjum Umowy cesji oraz wyrażenia przez (...) zgody na cesję”, w tym wszystkich dokumentów z nią związanych, tj. oświadczenia o wyrażeniu zgody na cesję, umowy cesji i potwierdzenia dłużnika wierzytelności. Sąd zważył, że (...) co potwierdzili świadkowie W. K., K. K. i S. T. - w ogóle nie wyraziłby zgody na cesję wierzytelności na bank, gdyby bank nie uwzględnił w swoich wzorach dodatkowych zastrzeżeń, zgłoszonych przez (...), mających potwierdzać zachowanie przysługujących mu uprawnień związanych z rozliczaniem kontraktu i możliwość wstrzymania płatności do czasu przedstawienia przez cedentów dowodów uiszczenia należnego podwykonawcom wynagrodzenia za roboty, których płatność dotyczy.

Wskazać należy, że umowy o roboty budowlane, dotyczące skomplikowanych inwestycji, realizowane są w przeważającej części lub nawet w całości przy pomocy podwykonawców. Brak zaspokojenia przez wykonawcę podwykonawców rodzi po stronie inwestora ryzyko podwójnej zapłaty, tj. na rzecz wykonawcy na podstawie zawartej z inwestorem umowy o roboty budowlane oraz na rzecz podwykonawców z tytułu ponoszenia przez inwestora razem z wykonawcą solidarnej odpowiedzialności na podstawie art. 647¹ § 5 k.c. Stąd zabezpieczenie (...) jako inwestora przed takim ryzykiem poprzez zapewnienie mu w stosunku do banku jako cesjonariusza dodatkowych uprawnień, związanych z monitorowaniem rozliczeń podwykonawców było celem, od osiągnięcia którego (...) uzależniał wyrażenie zgody na cesję. Ponieważ bank i wykonawca podpisali umowę cesji po złożeniu przez (...) oświadczenia o wyrażeniu na nią zgodę, załączając je do umowy cesji (§ 2 ust. 2 umowy cesji), to Sąd Okręgowy zasadnie przyjął, że nie tylko zapoznali się oni z jego treścią, ale także godzili się spełnić ów przewidziany przez (...) warunek otrzymania przez bank świadczenia. Tym bardziej, że świadkowie T. O., W. K. oraz K. K. wskazywali, że zgoda (...) na cesję miała zasadnicze znaczenie dla banku i była warunkiem koniecznym przelewu. Przy tym zeznania świadków M. Ś. oraz T. O. potwierdzają, że bank wszystkie dokumenty, dotyczące cesji, rozpatrywał łącznie. Stąd wobec złożenia przez (...) oświadczenia o zgodzie na cesję zarówno wobec banku i wykonawcy, a następnie załączenia go do umowy cesji, powodowi bank nie może obecnie zdaniem Sądu Apelacyjnego zasłaniać się tym, że warunek ten nie ma do niego zastosowania.

Niezasadne są przy tym twierdzenia skarżącego, że skoro (...) oświadczył, że zapoznał się z umową cesji po jej podpisaniu przez bank i wykonawcę, a nie przewiduje ona wprost uprawnienia (...) do monitorowania rozliczenia Wykonawcy z podwykonawcami, to (...) zrezygnował z tego dodatkowego warunku. Zgodnie bowiem z § 2 ust. 2 umowy cesji zgoda dłużnika - (...) na przelew została załączona do umowy cesji, a (...) oświadczając że się z nią zapoznał potwierdził, że podtrzymuje swe oświadczenie w całości. Dodatkowo wskazać należy, że przewidziany w oświadczeniu (...) o zgodzie na cesję obowiązek przedłożenia przez wykonawcę dowodów rozliczenia się z podwykonawcami przed dokonaniem przez (...) zapłaty na rzecz banku, był warunkiem płatności związanym z cesją. Jednak samo uprawnienie zamawiającego (działającego w jego imieniu Inżyniera) do żądania takich dokumentów (i to niezależnie od cesji) wynikało z Warunków Kontraktu (Subklauzuli 1.12 oraz 14.3). Nie było zatem celowe aneksowanie kontraktu w celu wprowadzenia do niego dodatkowego obowiązku tej treści.

Przedstawione wyżej rozważania Sądu Okręgowego potwierdzają, że Sąd dokonując wykładni oświadczenia (...) o wyrażeniu zgody na cesję i oświadczeń stron, zawartych w umowie cesji, uwzględnił wynikające z art. 65 § 1 k.c. dyrektywy dokonywania wykładni oświadczeń woli, wobec czego zarzut uchybienia przez Sąd Okręgowy temu

przepisowi jest bezpodstawny. Sąd zasadnie przyjął, że zgodnym zamiarem stron, który określa wzajemne prawa i obowiązki, wynikające z umowy cesji, zgody na cesję i jej potwierdzenia, było uzależnienie zasadności roszczeń powoda z tytułu przelanych na jego rzecz wierzytelności z tytułu kolejnych PŚP od przedstawienia przez wykonawcę dowodów zapłaty na rzecz podwykonawców. Dodatkowo wskazać należy, że dokonana przez Sąd Okręgowy wykładnia umowy nie narusza zasady *in dubio contra proferentem*, w myśl której wątpliwości interpretacyjne, niedające się usnąć w drodze ogólnych zasad wykładni oświadczeń woli, powinny być interpretowane na niekorzyść powoda, będącego autorem tekstu umowy, wywołującego wątpliwości (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 lipca 2013 r., IV CSK 1/13, LEX nr 1375459).

W niniejszej sprawie nie budzi też kontrowersji między stronami, iż w dacie zawarcia umowy o przelew wierzytelności wynagrodzenie wykonawcy w wysokości 20.318.172,59 zł nie było jeszcze należne wykonawcy, a więc że nie było ono wierzytelnością, która już przysługiwała cedentowi. Słusznie zatem uznał Sąd I instancji, iż przelana wierzytelność z tytułu wynagrodzenia wykonawcy za wykonanie przedmiotu umowy była wierzytelnością przyszłą. Konkretyzacja tejże wierzytelności - w ocenie Sądu Apelacyjnego - miała miejsce w trakcie realizacji umowy o roboty budowlane.

Wypada wskazać, że zgodnie z treścią art. 513 § 1 k.c. dłużnikowi przysługują przeciwko nabywcy wierzytelności wszelkie zarzuty, które miał przeciwko zbywcy w chwili powzięcia wiadomości o przelewie. W przywoływanym przez Sąd Okręgowy wyroku z dnia 25 maja 2005 r. w sprawie II CK 440/04, Sąd Najwyższy wyraził pogląd, podzielany przez Sąd Apelacyjny, że w zakresie cesji wierzytelności przyszłej czasową cezurę podnoszenia przez dłużnika zarzutów przeciwko nabywcy wierzytelności, które miał on przeciwko zbywcy, należałoby przesunąć, co oznaczałoby możliwość podnoszenia zarzutów także po tej dacie. Takimi zarzutami są zarzuty przysługujące zamawiającemu względem wykonawcy (cedenta), wynikające z umowy o roboty budowlane (możliwość ich podnoszenia strona powodowa dopuszczała, zawierając umowę cesji).

Jak już wskazywano „kontury” wierzytelności przyszłej w momencie sporządzenia umowy cesji zakreślała umowa o roboty budowlane. Sąd Okręgowy, oddalając powództwo, odniósł się do treści umowy łączącej pozwanego z konsorcjum. Z umowy tej wynika, że przelana wierzytelność konkretyzowała się w trakcie realizacji zadania inwestycyjnego, a mianowicie poprzez wystawianie co miesiąc faktur, które powiązane były z wykonaniem przez wykonawcę określonych prac budowlanych. Ustalono umową wynagrodzenie - objęte umową cesji - płatne było nie jednorazowo, ale w cyklach miesięcznych. Jest poza sporem, że do daty wystawienia faktury VAT nr (...) z dnia 21 czerwca 2012 r. na łączną kwotę 20.318.172,59 zł wcześniej wystawiane faktury w cyklach miesięcznych były opłacane zgodnie z zasadami, ustalonymi w potwierdzeniu przelewu wierzytelności. Spór co do realizacji zasad określonych w umowie przelewu i potwierdzeniu jej przez pozwanego wystąpił dopiero na etapie, gdy wykonawca zaprzestał wykonywania robót objętych umową z 17 czerwca 2010 r., co wystąpiło latem 2012 r. Faktura VAT z dnia 21 czerwca 2012 r. odnosiła się do robót wykonanych przez Konsorcjum w okresie od 21 kwietnia 2012 r. do 22 maja 2012 r. W fakturze tej wskazano termin płatności kwoty w niej określonej na 49 dni od dostarczenia jej zamawiającemu.

Zarzut apelacji odnoszący się do naruszenia przez Sąd Okręgowy przepisów prawa materialnego z odwołaniem się do zapisów umowy o roboty budowlane nie jest słuszny. Uzupełniając ustalenia Sądu Okręgowego wskazać należy, iż w subklauzuli 14.3 umowy o roboty budowlane strony tejże umowy postanowiły, że po zakończeniu każdego miesiąca wykonawca przedłoży inżynierowi w liczbie egzemplarzy uzgodnionej z inżynierem i w postaci zatwierdzonej przez inżyniera, rozliczenie wykazujące szczegółowo kwoty, do których otrzymania wykonawca uważa się za uprawnionego, wraz z dokumentami uzasadniającymi, zawierającymi także raport o postępie pracy podczas tego miesiąca. Ustano także, że wykonawca przedłoży osobno w dwóch egzemplarzach rozliczenie robót wykonanych przez podwykonawców zgodnie z warunkiem subklauzuli 4.4 O ile nie było sporu co do tego, że dokumenty rozliczeniowe potwierdzone przez inspektora nadzoru były dołączone, o tyle wystąpił, już w czerwcu 2012 r., spór co do zapłacenia podwykonawcom należnych im wynagrodzeń. Strona pozwana przedstawiła określone twierdzenia i dokumenty prywatne, z których wynikało, że konsorcjum nie uregulowało wynagrodzenia swoim wykonawcom (podwykonawcom zamawiającego - pozwanego). Pozwany odwoływał się także do rozwiązań umowy cesji i oświadczenia o wyrażeniu zgody na cesję, zgodnie z którym pozwany dokonał płatności z tytułu umowy na wykonanie robót budowlanych po spełnieniu wszystkich wymogów dla płatności tej z umowy wynikających, a w szczególności po przedstawieniu przez Cedentów

przed otrzymaniem płatności dowodów uiszczenia należnego podwykonawcom wynagrodzenia za roboty, których płatność dotyczy. Z dokumentów znajdujących się w aktach sprawy nie wynika, aby wykonawca przedstawił żądane przez zamawiającego potwierdzenia, nie była to zresztą okoliczność sporna między stronami. W dniu 6 września 2012 r. wykonawca złożył oświadczenie o odstąpieniu od umowy. Z powodu niezastosowania się wykonawcy do wezwania według subklauzuli 15.1 – wezwanie do poprawienia, które dotyczyło wykonania m.in. określonego asortymentu robót mostowych i drogowych, braku wymiernego postępu w robotach oraz z powodu nie wykonywania przez wykonawcę w sposób trwały wymagalnych zobowiązań pieniężnych, co powodowało, że wykonawca stawał się niewypłacalny, w dniu 6 września 2012 r. pozwany odstąpił od umowy.

W ocenie Sądu Apelacyjnego pozwany po powzięciu wiosną i latem 2012 r. wiadomości, że wykonawca na wielu obiektach zaprzestał wykonywać roboty budowlane i nie przystąpił do ich wznowienia w wyznaczonym terminie, a także o tym, że zalega zgłoszonym podwykonawcom z zapłatą wynagrodzenia, uprawniony był wstrzymać zapłatę faktury VAT nr (...) z dnia 21 czerwca 2012 r. Wykonawca nie przedstawił (...) dowodów uiszczenia przez niego wynagrodzenia, należnego podwykonawcom za roboty objęte fakturą z tytułu PŚP nr (...), a zatem pozwany mimo nadejścia określonego w tej fakturze terminu był uprawniony do powstrzymania się z jej zapłatą. Wiedza pozwanego o sytuacji finansowej wykonawcy i nieopłaceniu wynagrodzenia zgłoszonym jemu podwykonawcom uprawniała też do dokonania zapłaty bezpośrednio podwykonawcom należnych im wynagrodzeń i pomniejszenia o wypłacone kwoty wynagrodzenia wykonawcy. Skorzystanie z tej możliwości przez zamawiającego i powołanie się na tę okoliczność wobec cesjonariusza, w odniesieniu do wierzytelności określonych fakturami VAT z dnia 21 czerwca 2012 r. było skuteczne w świetle rozwiązania przewidzianego art. 513 § 1 k.c.

Zaznaczyć należy, że powodowi znani są podwykonawcy, którym przekazano należne wynagrodzenia. Do oświadczenia o potrąceniu dołączono dokumenty, które zostały przesłane bankowi przez pozwanego, a które dowodzą istnienia przesłanek do wypłacenia wynagrodzenia określonym podmiotom. Dodatkowo pozwany informował bank, jeszcze przed nadejściem terminu zapłaty, określonego w fakturze wystawionej za PŚP nr (...), tj. podczas spotkania w dniu 26 lipca 2012 r. (k. 1573), że należność objęta tą fakturą będzie potrącona z należnościami, powstałymi w związku z zaspokojeniem podwykonawców. Istnienie odpowiedzialności pozwanego za zapłatę wynagrodzenia podwykonawcom wskazanym przez zamawiającego, w świetle łączącej strony umowy o roboty budowlane, umowy cesji oraz treści art. 647¹ § 5 k.c., nie może budzić wątpliwości. Okoliczność wypłacenia stosownych kwot - ze wskazaniem dat dokonanych operacji bankowych - wynika z przelewów bankowych (dołączonych do oświadczenia o potrąceniu, jest to nadto okoliczność niesporna między stronami).

Podsumowując ten wątek rozważań wskazać należy, że zawierając umowę przelewu wierzytelności w celu zabezpieczenia wierzytelności banku z tytułu umowy kredytu obrotowego, zawartej między bankiem i partnerem konsorcjum, powód godził się na przelanie przyszłej wierzytelności przysługującej konsorcjum z tytułu wykonywania robót budowlanych w oparciu o umowę z dnia 17 czerwca 2010 r. i umowę cesji z dnia 16 maja 2011 r., w takim kształcie, w jakim precyzowały ją te umowy. Bankowi, jako cesjonariuszowi, należała się zatem wierzytelność skonkretyzowana w wystawionych przez wykonawcę robót budowlanych fakturach częściowych, a wierzytelność ta - zgodnie z zapisem przewidzianym subklauzuli 4.4 szczególnych warunków kontraktu - mogła być pomniejszona o kwoty wypłacone bezpośrednio podwykonawcom z tytułu zaległych zobowiązań (umowne potrącenie wzajemnych wierzytelności między stronami umowy o roboty budowlane z tytułu opłacenia należności zgłoszonym podwykonawcom, z uwagi na treść art. 647¹ § 5 k.c.). Wystąpienie przesłanek przewidzianych w subklauzuli 4.4 wywarło taki skutek, że wykonawca otrzymałby pomniejszone wynagrodzenie, a więc tak pomniejszone wynagrodzenie objęte zostało cesją wierzytelności - cesjonariusz mógłby się domagać skutecznie od dłużnika (zamawiającego) wierzytelności w tak ustalonej wysokości. Postanowienia umowne w powyższym kształcie - jako nienaruszające zasady swobody umów (nie sprzeciwiały się naturze zawiązanego przez strony stosunku prawnego, jak i zasadom współżycia społecznego - art. 353¹ k.c.), uprawniały pozwanego do pomniejszenia wynagrodzenia o kwotę wynagrodzeń wypłaconych podwykonawcom, pracującym w ramach realizacji zadania inwestycyjnego. Roszczenie powodowego banku o zapłatę

kwoty 20.318.172,59 zł, z pominięciem przyjętych rozwiązań umownych, jest nieusprawiedliwione i jako takie podlegało oddaleniu.

W przywoływanym już wyroku z dnia 25 maja 2005 r. w sprawie II CK 440/04, Sąd Najwyższy wyraził stanowisko, że w zakresie cesji wierzytelności przyszłej czasową cezurę podnoszenia przez dłużnika zarzutów przeciwko nabywcy wierzytelności, w tym zarzutu potrącenia, należałoby przesunąć, co oznaczałoby możliwość podnoszenia zarzutów, które miał on przeciwko zbywcy, także po dacie dowiedzenia się o cesji. W tym kontekście istotne jest ustalenie wymagalności wierzytelności inkorporowanej w fakturze VAT nr (...) z dnia 21 czerwca 2012 r. na łączną kwotę 20.318.172,59 zł, wystawionej na podstawie PŚP nr (...).

W ocenie Sądu Apelacyjnego wymagalność zapłaty wynagrodzenia wykonawcy, wskazanego w opisanych fakturach, nie powstała z dniem następnym po dniu wskazanym na fakturach jako dzień zapłaty kwoty 20.318.172,59 zł. Jak już wskazywano do faktury tej nie zostały dołączone potwierdzenia braku wymagalnych należności wobec zgłoszonych zamawiającemu podwykonawców. Takie potwierdzenia nie zostały przedłożone do czasu dokonania stosownych rozliczeń z podwykonawcami przez zamawiającego, pomimo zaprzestania świadczenia robót przez wykonawcę. Pozwany mając wiedzę o tym, że konsorcjum zaprzestało wykonywać roboty budowlane, a także o tym, że zalega zgłoszonym zamawiającemu podwykonawcom z zapłatą wynagrodzenia, był uprawniony - zgodnie z subklauzulą 4.4 i § 2 ust. 5 umowy cesji - wstrzymać zapłatę faktury VAT, wystawionej na podstawie PŚP nr (...) bez odpowiedzialności popadnięcia w zwłokę (z uwagi na brak potwierdzenia dokonania zapłaty zaległych zobowiązań termin wymagalności nie rozpoczął biegu).

Dokumenty przedłożone zamawiającemu przez podwykonawców dowodzą, iż przed 14 sierpnia 2012 r. istniały wymagalne zobowiązania podwykonawców względem konsorcjum. W takiej sytuacji w ocenie Sądu Apelacyjnego pozwany, po opłaceniu należności podwykonawcom, mógł potrącić swoją wierzytelność z tytułu uregulowania długu, który go obciążał jako dłużnika solidarnego, z wierzytelnością cedenta, gdyż jego wierzytelność nie stała się wymagalna później niż wierzytelność z tytułu wynagrodzenia za wykonane prace (art. 498 k.c. i art. 513 § 2 k.c.). Wzajemne powiązanie tych wierzytelności, ich wewnętrzna łączność, w świetle postanowień umownych, jest oczywista. Wywody powoda zawarte w apelacji - dotyczące mocy prawnej faktur - mają walor czysto teoretyczny i abstrahują od postanowień umowy o roboty budowlane i umowy cesji, a przez to nie mogły być podzielone przez Sąd II instancji.

W tym miejscu stwierdzić należy, że powód nie kwestionował faktu, że doszło do odstąpienia od umowy, twierdził jedynie, że skuteczne jest oświadczenie z dnia 6 września 2012 r. złożone przez wykonawcę. Na skutek odstąpienia od umowy następuje zniweczenie węzła obligacyjnego wynikającego z umowy. Wygasają nie tylko zobowiązania podstawowe z umowy, ale również dodatkowe, akcesoryjne, w tym także uregulowania, dotyczące sposobu rozliczenia stron, jedynie za wyjątkiem tych postanowień, które zgodnie z wolą stron mają działać nawet po rozwiązaniu umowy. Odstąpienie od kontraktu niewątpliwie modyfikuje dotychczasowe zasady rozliczania robót, zamiast ich częściowego odbierania i rozliczania powinna nastąpić całościowa wycena robót, z uwzględnieniem także kwot należnych zamawiającemu. Niezasadne są zatem twierdzenia powoda, że potrącenie może być realizowane wyłącznie przez Inżyniera Kontraktu poprzez pomniejszanie rzeczywistych płatności dopiero po wyczerpaniu procedury kontraktowej i poprzez wystawienie kolejnego Przejściowego Świadczenia Płatności. Wskazać przy tym należy, że należności regresowe pozwanego wobec wykonawcy, objęte potrąceniem, jak wskazano już wyżej, nie powstały w następstwie odstąpienia od kontraktu, lecz niezależnie od niego. Prowadzi to do wniosku, że niezależnie od rozstrzygnięcia kwestii, która ze stron kontraktu odstąpiła od niego skutecznie, pozwanemu i tak przysługiwałyby wierzytelności wobec wykonawcy z tytułu zaspokojenia podwykonawców, dostawców i usługodawców.

Powyższe uwagi stanowią zarazem uzasadnienie odmowy uwzględnienia żądania zgłoszonego w apelacji na podstawie art. 380 k.p.c. o zmianę postanowienia Sądu Okręgowego z dnia 24 marca 2015 r.

Niezasadne są także zarzuty apelacji, dotyczące naruszenia przez Sąd art. 93 ust. 1 prawa upadłościowego. Jak wskazano na wstępie rozważań przedmiotem cesji były wierzytelności przyszłe. Nie powstawały one jednak w majątku cedenta – spółek konsorcjum, po czym były przenoszone do majątku cesjonariusza – banku, lecz od razu aktualizowały

się w majątku banku. Oznacza to, że wierzytelność, będąca przedmiotem niniejszego sporu oraz dokonanego potrącenia, od momentu jej powstania nie była wierzytelnością wykonawcy, tj. spółek tworzących konsorcjum, w tym trzech spółek w upadłości, lecz wierzytelnością banku. Przepis art. 93 ust. 1 prawa upadłościowego nie ma zatem w niniejszej sprawie zastosowania.

Kierując się powyższymi względami Sąd Apelacyjny oddalił apelację na podstawie art. 385 k.p.c. O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono zgodnie z jego wynikiem na podstawie art. 98 k.p.c. zasądzając od powoda na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kwotę 5.400 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym zgodnie z art. 32 ust. 3 ustawy z dnia 15 grudnia 2016 r. o Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej.